

«Φιλούμενον, τὸ νεόδρεπτον
τῆς Ἐκκλησίας κρίνον,
οἱ πιστοὶ ἀξιοχρέως
μακαρίσωμεν».

Πρωτοπρ.
Μιχαὴλ Βοσκοῦ

Σελ. 471

«Ὁρθόδοξη Ψυχο-λογία».

Πρωτοπρ.
Δημητρίου Κωστοπούλου

Σελ. 485

Ἡ νηστεία
τῶν Χριστουγέννων.

Δρος
Φαίδωνος Παπαδοπούλου

Σελ. 482

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Ἐκκλησιαστική

Ὅσα ἐπιθυμήσεις
πάντα ὅσα
τῷ πλησίον σου
ἔστι

Οἰκονομική κρίση -
ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας
Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων,
Δυρραχίου καί πάσης Ἀλβανίας
κ. Ἀναστασίου
Σελ. 459

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση: Τ.Κ. 21130
1502 Λευκωσία

Τηλ.: (+357) 22554600

Τηλεομοιότυπο (Fax): (+357)
22439074

Ήλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Λευκωσία

Όκτώβριος - Δεκέμβριος 2012

Έτος 5ο - Τεύχος 21ο

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Άσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης
Τηλ.: (+30) 2397023313
E-mail: melissa@melissaprint.com

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ο**ικονομική κρίση - ο ρόλος της Έκκλησίας
*Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Τιράνων,
Δυρραχίου και πάσης Αλβανίας
κ. Αναστασίου*459
- Α**ποστολικό ανάγνωσμα έορτής
της συλλήψεως της Άγιας Άννης
Δρος Φαίδωνος Παπαδοπούλου.....466
- Κ**υριακή πρό των Φώτων
Πρωτοπρ. Γεωργίου Αντωνίου.....469
- «Φ**ιλούμενον, τὸ νεόδρεπτον
της Έκκλησίας κρίνον,
οἱ πιστοὶ ἀξιοχρέως μακαρίζωμεν»
Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ.....471
- Ἡ** ένορία στή ζωή της Έκκλησίας
Ἀντώνη Χαραλάμπους.....476
- Ἡ** νηστεία τῶν Χριστογεννῶν
Δρος Φαίδωνος Παπαδοπούλου.....482
- «Ὁ**ρθόδοξη Ψυχο-λογία»
Πρωτοπρ. Δημητρίου Κωστοπούλου.....485
- Ἡ** ἀπλότητα καί ἡ καθαρότητα
(Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου).....489
- Τ**ὸ μυστικό της αἰώνιας νεότητας
Νίκης Τρακοσιῆ.....493
- Σ**τό Χριστό, στό κάστρο
Κυριακῆς Χριστοδούλου499
- Ο**ἱ ἀπαρχές της ἐν Κύπρῳ Έκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαὴλ.....502
- Μ**εγάλα ἱστορικά γεγονότα μέ βάση τό ἔργο
τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου
Σάββα Παρῆ.....506
- Μ**ία σπουδαία εὐχή
Ἐλένης Ἀναστασίου515
- Β**ιβλιοπαρουσίαση.....518

Οικονομική κρίση - ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας¹

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Τυράνων,
Δυρραχίου καί πάσης Ἀλβανίας
κ. Αναστασίου

Ἄομοτίμου Καθηγητοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἐπιτίμου Μέλους τῆς Ἀκαδημίας
Ἀθηνῶν

Ἡ οικονομική κρίση πού ζοῦμε σέ πολλές χῶρες τοῦ κόσμου, καί ιδιαίτερα ἐμεῖς στόν Νότο τῆς Εὐρώπης, ἔχει ὀδηγήσει ἑκατομμύρια ἀνθρώπων σέ κατάθλιψη καί συχνά σέ ἀπόγνωση. Σήμερα ὅλο καί περισσότερο συνειδητοποιεῖται ὅτι ἡ οικονομική αὐτή κρίση εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς γενικότερης κοινωνικῆς κρίσεως, μιᾶς

κρίσεως ἀξιών. Ἀποτελεῖ συνέπεια μιᾶς θεωρητικῆς ἀντιλήψεως σχετικά μέ τόν ἀνθρώπο καί τή φύση, ἡ ὁποία, στήν ἐποχή τοῦ εὐδαιμονισμοῦ, κινήθηκε σέ ἐντελῶς διαφορετική κατεύθυνση ἀπό τή χριστιανική. Ἀπωθώντας ἀπό τή συνείδηση τῶν ἀνθρώπων καί τῆς κοινωνίας τήν πίστη στόν Θεό, στόν Θεό τῆς ἀλήθειας,

1. Ὁμιλία πού ἐκφωνήθηκε στή συνεδρία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Π.Σ.Ε. στήν Κρήτη, τήν 3η Σεπτεμβρίου 2012.

τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἀγάπης, ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος κατέληξε στό συμπέρασμα ὅτι, ἀφοῦ δέν ὑπάρχει Θεός, ὅλα ἐπιτρέπονται.

Ὁ σεβασμός πρὸς τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν δεσποτεία ἀπροσώπων θεσμῶν καί δυνάμεων. Ὁ τονισμός τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου ὑπεχώρησε, δίνοντας τὴν ἔμφαση στὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία τῆς ἀγορᾶς. Ἔτσι, ἀπὸ κοινωνία ἐλευθέρων προσώπων φθάσαμε στό σημεῖο ὀλόκληροι λαοὶ νὰ γίνονται ὑποψήφιοι δοῦλοι ἀπροσώπων ὀμάδων, ἀνωνύμων ἐμπόρων τοῦ χρήματος πού ρυθμίζουν βασικά τίς οἰκονομίες τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι γνωστοὶ ὡς «ἀγορές». Αὐτές αὐτονομοῦν τὸ χρήμα σάν ἀφηρημένη «λογιστική» ἀξία καί τὸ ἐμπορεύονται. Στούς πολυσυνθέτους δαδάλους τῆς παγκοσμιοποιήσεως ἔχουν δημιουργηθεῖ νέες δομές τοῦ χρηματοπιστωτικοῦ συστήματος μᾶς «εἰκονικῆς οἰκονομίας» πού κανεῖς κρατικός ἢ ἄλλος πολιτικός θεσμός δέν ἐλέγχει. Ἀντιθέτως, οἱ ἀποφάσεις τῶν ἀγνώστων αὐτῶν παραγόντων, πού δροῦν μέ καλυμμένα πρόσωπα, μποροῦν νὰ ἀ-

νατινάξουν κράτη καί ἔθνη καί νὰ καταδικάσουν ἑκατομμύρια ἀνθρώπους στὴν ἀνεργία καί τὴν κοινωνία στὴν ἐξαθλίωση. Ἔτσι, ὅλη ἡ παγκόσμια οἰκονομία ζεῖ πλέον μὴ τρομερὴ δομικὴ κρίση τοῦ χρηματοπιστωτικοῦ συστήματος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν πιὸ πειστικὴ ἀπόδειξη τῆς κρίσεως ἀξιῶν τῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀδικία σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο, κορυφώνεται στό γεγονός ὅτι τὸ 20% τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ πλανήτη, πού ζεῖ στίς πλούσιες χῶρες, καταναλώνει τὸ 80% τοῦ πλούτου τῆς γῆς. Συγχρόνως, ἡ οἰκονομικὴ ἀύθαιρεσία, ἡ διαφθορά, ἡ ἀδικία καί ἀναληψία, πού ἀνθησαν μέ ὅποιο οἰκονομικὸ μοντέλο καί ἂν ἐπεβλήθηκε -καπιταλιστικὸ ἢ σοσιαλιστικὸ-, ἔχει ὀδηγήσει ἑκατομμύρια ἀνθρώπων στὴν κοινωνικὴ περιθωριοποίηση καί ἐν πολλοῖς στὴν ἐξαθλίωση.

Στὴν ὀδυνηρὴ αὐτὴ οἰκονομικὴ κρίση, ἡ Ἐκκλησία δέν μπορεῖ νὰ μείνει ἀπλὸς θεατῆς. Εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀρθρώσει μέ σθένος λόγο προφητικό, πρὸς τρεῖς κατευθύνσεις:

α) Σθεναρὴ κριτικὴ στὰ μέλη τῶν Ἐκκλησιῶν μας γιὰ τὴν ἀσυνεπῆ πρὸς τίς ἀρχές τοῦ

Ευαγγελίου στάση, γὰ τή, μικρή ἢ μεγάλη, συμμετοχή στήν ἀδικία καί τήν κοινωνική διαφθορά. Κινητοποίηση, μέ δημιουργικές πρωτοβουλίες τῶν ἐνοριῶν, τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ομάδων καί ὀργανισμῶν, γιά τήν ἀμεση ἀνακούφιση καί βοήθεια τῶν ἀσθενεστέρων μελῶν τῆς κοινωνίας μας. Δόξα τῷ Θεῷ, στόν τομέα αὐτό ὑπάρχουν ἤδη σοβαρές ἐκκλησιαστικές δράσεις.

β) Ἀσκηση θαρρετῆς κριτικῆς στά ὑλιστικά ιδεώδη καί συστήματα πού ἀπεργάζονται τήν ἀδικία γενικότερα καί τήν οικονομική κρίση εἰδικότερα. Προσπάθεια νά ἐπηρεασθοῦν οἱ πολιτικές ἡγεσίες. Πρόσκληση σέ διακεκριμένους ἐπιστήμονες καί οικονομολόγους νά ἐπεξεργασθοῦν λύσεις, μέ σεβασμό στόν ἄνθρωπο καί τήν ταυτότητα τῶν λαῶν καί συμπαράσταση στίς προσπάθειές τους. Ἡ γενική ἀντίληψη περί ἀνθρώπου καί κτίσεως ἔχει ριζικά ὑποκύψει σέ εὐδαιμονιστικές ἀντιλήψεις. Ἡ Ἐκκλησία καλεῖται νά ὑπερασπισθεῖ τήν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου -ὡς εἰκόνας τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ- καί ἐπίσης τήν ἱερότητα τῆς κτίσεως ὡς δι-

μιουργήματος τοῦ Θεοῦ. Ἡ νοστοροπία ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἀφέντης τῆς κτίσεως καί ἄρα δικαιούται νά καταχρᾶται τό φυσικό περιβάλλον δέν εἶναι ἀπλῶς λανθασμένη, ἀλλά ἀπό ἀπόψεως ὀρθοδόξου εἶναι ἀμαρτία. Σύμφωνα μέ τή χριστιανική πίστη, ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὀργανικό μέρος τῆς κτίσεως καί ὀφείλει νά τή χρησιμοποιεῖ μέ σεβασμό.

γ) Οἱ κατά τόπους Ἐκκλησίες ἔχουν τήν εὐκαιρία νά δείξουν εὐρύτερη ἀλληλεγγύη μεταξύ τους, ἐπιδρώντας στίς κοινωνίες μέσα στίς ὁποῖες ζοῦν. Π.χ. ἐπιπρεάζοντας τούς λαούς τῆς Βορείου Εὐρώπης γιά κατανόηση καί ἀλληλεγγύη πρὸς τίς δοκιμαζόμενες κοινωνίες τῆς Νοτίου Εὐρώπης. Καί ἀντιστρόφως, περιορίζοντας τά αἰσθήματα πικρίας καί ἀγανακτήσεως τῶν οικονομικῶς ἀσθενεστέρων λαῶν τοῦ Νότου, γιά τήν ὑπεροπτική συμπεριφορά ὀρισμένων οικονομικά εὐρώστων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Τά παραδείγματα, προφανῶς, μπορεῖ νά πολλαπλασιασθοῦν λόγω τῶν ἀντιθέσεων πού ὑφίστανται στήν ὑφήλιο μεταξύ οικονομικῶς ἰσχυρῶν καί ἀδυνάτων κρατῶν. Οἱ Ἐκκλησίες στίς

πλούσιες κοινωνίες δέν δικαιούνται νά σιωποῦν -κάποτε καί νά συμπλέουν- καί νά ἀφίουν νά δεσπόζουν ὑπεροπτικές φωνές πού προσβάλλουν τούς εὐρισκομένους σέ δοκιμασία λαούς.

Ἀλλά ἄς ἐπανέλθουμε στόν οἰκεῖο, κοινωνικό μας χῶρο. Πρωταρχικό μας χρέος εἶναι ἡ σοβαρή αὐτοκριτική. Δυστυχῶς, ἡ ἔννοια τῆς κρίσιμης αὐτῆς λέξης ἔχει ἀλλοιωθεῖ. Χρησιμοποιεῖται, συνήθως, γιά νά ἐπισημανθοῦν τά λάθη τῶν ἄλλων. Ὅμως, μαζί μέ τίς ἀναμφισβήτητες εὐθύνες τῆς πολιτικῆς καί οικονομικῆς ἡγεσίας, ἐπιβάλλεται νά συνειδητοποιήσουμε τά λάθη πού ἔχουμε διαπράξει ὡς πολῖτες. Ἀσφαλῶς, δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὅλοι συλλήβδην ἔχουν τίς ἴδιες εὐθύνες. Πολλοί ἀπλοί ἄνθρωποι εἶναι θύματα καί δέν ἔχουν ὠφελῆθεῖ ἀπό τήν εὐμερῖα πού δημιουργήθηκε μέ χρήματα δανεικά. Ὅμως, ἂν ψάξουμε μέ διεισδυτική ματιά, οἱ περισσότεροι θά ἀνακαλύψουμε καί ἀτομικά σφάλματα καί παραλείψεις. Περιπτώσεις στίς ὁποῖες δέν ἀντισταθήκαμε στή διάχυτη ἀσυδοσία καί τήν κραυγαλέα παραβατικότητα.

Ἐπαναλαμβάνοντας ἀπλῶς τή φράση «κρίση ἀξιῶν», κινδυνεύουμε νά χαθοῦμε στήν ἀοριστία. Ἡ Ἐκκλησία, «ἔτι καί ἔτι», καλεῖται νά ὀνομάζει, νά τονίζει, νά ἐπισημαίνει αὐτές τίς παγκοσμίου κύρους διαχρονικές ἀξίες: τή δικαιοσύνη, μέ τή σαφῆ ἔννοια: «*Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς*» (Ματθ. 7: 12). Ἐπίσης, τήν ἀλήθεια, τήν ἀξία τοῦ μέτρου, τή συμφιλίωση, τήν ἀγάπη σέ ὅλες τῆς τίς ἐκφράσεις καί διαστάσεις.

Ἡ αὐτοκριτική ὁμως δέν ἀρκεῖ. Οὔτε ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτρέπεται νά περιορισθεῖ σέ περιγραφές πού σπλιτεύουν ἀόριστα τούς παραβάτες. Ὁ προφητικός τῆς λόγος πρέπει, χωρίς περιστροφές, νά καλεῖ σέ μετάνοια. Γιά πολλούς συγχρόνους, ἡ λέξη «μετάνοια» ἡχεῖ πολύ θρησκευτική, παρωχημένη. Ἐν τούτοις, παραμένει διαχρονικά ἐπίκαιρη καί ἐπαναστατική, ἀπό τότε πού τήν ἀνέδειξε πυρήνα τοῦ Εὐαγγελίου Του ὁ Κύριός μας, ὁ Ἰησοῦς Χριστός: «*Μετανοεῖτε*» (Μάρκ. 1: 15), ἀλλάξτε νοῦ, συμπεριφορά, τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀντικρῶτετε τή ζωή, ἐπα-

ναλαμβάνει. Μόνο με αλλαγή νοῦ καί καρδιάς μπορούμε νά σταματήσουμε συνήθειες καί πάθη πού ἀρρωσταίνουν τήν κοινωνία μας. Ἡ οικονομική καί ἠθική κρίση, πού παρουσιάζεται στήν πλειονότητα τῶν λαῶν καί κρατῶν, σχετίζεται μέ σαφῆ αἷτια, πού ἔχουν ὄνομα καί συγκεκριμένες μορφές. Περιορίζομαι νά ἐπισημάνω τρεῖς ρίζες τῆς διαφθορᾶς, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μπτέρα τῆς οικονομικῆς κρίσεως.

α) **Πλεονεξία.** Αὐτή, κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο, εἶναι «εἰδωλολατρία» (Κολοσ. 3: 5), ἄρνηση τῆς λατρείας πρὸς τόν ἀληθινό Θεό. Ὁ πλεονέκτης ἀδιαφορεῖ γιά τή νομιμότητα τῶν μεθόδων. Ἡ ἀπληστία του παίρνει ὄλο καί νέες ἀνεξέλεγκτες μορφές. Μέ ἐκφραστικό τρόπο, ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν ἐπισημαίνει: «Οἱ δέ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμόν καί παγίδα καί ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καί βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τούς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καί ἀπώλειαν. Ῥίζα γάρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία» (Α΄ Τιμ. 6: 9). Ὁ ἰός τῆς φιλαργυρίας στή σύγχρονη ἐποχή μεταλλάσσεται καί μεταδίδεται

σέ ὅλα τά κοινωνικά στρώματα. Ἡ λεγομένη καταναλωτική κοινωνία ἔφθασε στήν καταναλωτική ὑστερία. Ἰδανικό καί σκοπός τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου κάθε τάξεως ἔγινε ἡ ἀλόγιστη συσσώρευση ὑλικῶν ἀγαθῶν, συχνά περιττῶν, μέ ἀδιαφορία γιά τό φυσικό περιβάλλον.

Τήν ἀπληστία αὐτή, ἡ ὁποία εἶναι αἷτια καί τῆς σύγχρονης οἰκολογικῆς κρίσεως, εἶχε σπηλιτεύσει πρὶν ἀπό 16 αἰῶνες ἕνας μέγας θεολόγος, πατέρας καί διδάσκαλος τῆς μᾶς καί ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, τονίζοντας: «Κάνε χρήση, ἀλλά ὄχι κατάχρηση. Ἄφησε τόν ἑαυτό σου νά ἀπολαύσει, ἀλλά μέ μέτρο. Μή γίνεσαι ὄλεθρος ὅλων τῶν ζῶων πού ζοῦν στή γῆ καί στή θάλασσα» (Ὁμιλία Περί Εὐποΐας, 383 μ.Χ.).

β) Ἡ ἐπόμενη ρίζα τῆς διαφθορᾶς εἶναι τό **ψέμα**. Μέ τό ψέμα ἐπῆλθε ἡ πτώση τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μᾶς πληροφορεῖ τό πρῶτο κεφάλαιο τῆς Ἀγίας Γραφῆς (βλ. Γέν. 3: 1), ἐνῶ τό τελευταῖο ἐπιμένει ὅτι θά μείνει ἔξω ἀπό τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ «πᾶς ὁ φιλῶν καί ποιῶν ψεῦδος» (Ἀποκ. 22: 15). Τό ψέμα, τελικά, ὑπονομεύει

κάτι τό πιό σημαντικό, τή δυνατότητα νά αγαποῦμε. Φαίνεται, ἴσως, κάπως παράδοξο αὐτό. Ὅπως, διεισδυτικά, ὁ Ντοστογιέφσκυ ἐξηγεῖ, βάζοντας στό στόμα τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ αὐτή τή συμβουλή: «Καί τό κυριότερο ἀπ' ὅλα, μὴ λέτε ψέματα... Τό κυριότερο εἶναι νά μὴν λέτε ψέματα στόν ἴδιο τόν ἑαυτό σας. Αὐτός πού λέει ψέματα στόν ἑαυτό του καί πιστεύει στό ἴδιό του τό ψέμα φτάνει στό σημεῖο νά μὴν βλέπει καμιά ἀλήθεια, οὔτε μέσα του οὔτε καί στους ἄλλους καί ἔτσι χάνει κάθε ἐκτίμηση γιά τούς ἄλλους καί κάθε αὐτοεκτίμηση. Μὴ ἐκτιμώντας κανέναν, παύει νά αγαπάει. Καί μὴν ἔχοντας τὴν ἀγάπη, ἀρχίζει νά παρασέρνεται ἀπό τά πάθη καί τὴν ἀκολασία... Αὐτός πού λέει ψέματα στόν ἑαυτό του εἶναι αὐτός πού προσβάλλεται πρῶτος. Γιατί καμιά φορά εἶναι πολύ εὐχάριστο νά νιώθει κανεῖς προσβεβλημένος. Ἔτσι δέν εἶναι;» (Ἀδελφοί Καραμαζώφ, Τόμος Α').

γ) Τό κατ' ἐξοχίαν, πάντως, ἐπικίνδυνο, εἶναι ἡ **φιλαυτία**, ὁ ἐγωκεντρισμός, ἡ αἰχμαλωσία στό ἐγώ μας, ἡ λατρεία τοῦ ἀτο-

μικοῦ συμφέροντος, τοῦ οἰκογενειακοῦ, τοῦ τοπικοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ. Τό ἀντίδοτο σ' αὐτό παραμένει ἡ δικαιοσύνη μαζί μέ τὴν ἀλληλεγγύη καί τὴν αὐτοθυσία.

Τό μυστικό γιά νά βρεῖ κανεῖς τόν ἑαυτό του, εἶναι νά τόν προσφέρει. Ὁ τονισμός καί ἡ βίωση αὐτῆς τῆς ἀξίας παραμένει ἡ κατ' ἐξοχίαν προσφορά τῆς Ἐκκλησίας: Ἡ συμπαράσταση πρὸς τούς θλιβομένους, ἔστω καί ἂν εὐθύνονται οἱ ἴδιοι γιά λάθη καί παραλείψεις τους (πρβλ. Ματθ. 25: 35 - 40). Κανεῖς ἄλλος θεσμός δέν μπορεῖ νά ἐμπνεύσει καί νά προσφέρει ἀγάπη καί αὐτοθυσία. Στό κλασικό «*cognito ergo sum*» (σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω), ἡ Ἐκκλησία, ἀντλώντας ἀπό τίς καλύτερες σελίδες τῆς ἱστορίας της, προσθέτει: «*ἀγαπῶ, ἄρα ὑπάρχω*», κατὰ τό πρότυπο τῆς ἐν ἀγάπῃ καί ἀλληλοπεριχωρήσει ὑπάρξεως τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Μετά τόν κριτικό λόγο καί τόν τονισμό τῆς προσωπικῆς εὐθύνης, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νά προσφέρει ἓνα μήνυμα αἰσιοδοξίας καί ἐλπίδος. Ἡ κρίση μπορεῖ νά γίνει μιὰ ἰδιαίτερη εὐκαιρία πνευματικῆς ἀνανεώσεως. Ὁ

πυρετός τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, καθὼς καί τῆς οἰκολογικῆς, ἀποκαλύπτει ὅτι ὑπάρχει μία γενικότερη ἀσθένεια πού ἀπειλεῖ τὴν ἐπιβίωση τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἡ σύγχρονη οἰκονομικὴ κρίση, παρὰ τὴν ὀδύνη καὶ τὴν ἀμηχανία πού ἔχει προκαλέσει σέ ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, τόσο τῶν ὑπανάπτουκτων ὅσο καὶ τῶν ἀνεπτυγμένων κρατῶν, δίνει μιὰ ἐξαιρετικὴ δυνατότητα γιὰ διορθωτικὲς ἀλλαγές σέ κρίσιμους τομεῖς τῆς παγκόσμιας, τῆς ἐθνικῆς καὶ προσωπικῆς μας ζωῆς. Οἱ χριστιανοὶ καλούμεθα νά πρωτοστατήσουμε σ' αὐτές τίς προσπάθειες, ὅπως τό κάναμε (μέ πρωταγωνιστὴ τὸ Π.Σ.Ε.) στίς περιπτώσεις τοῦ ρατσισμοῦ καὶ τῆς βίας. Ἀσφαλῶς, δέν ἐξαλείφθηκαν μέ τὴν κριτικὴ καὶ τὴ δράση μας. Ὅμως, ἐπετεύχθη μιὰ εὐρύτερη συνειδητοποίηση τῆς ἀνάγκης καταπολεμησεῶς τους.

Δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά πού ἡ Ἐκκλησία βρίσκεται ἀντιμέτωπη μέ κρίσεις. Οἱ τραγικὲς συγκρούσεις καὶ ἐμπειρίες τῶν παγκοσμίων πολέμων τοῦ 20οῦ αἰῶνος ξύπνησαν τίς συνειδήσεις καὶ ὀδήγησαν στὴν κατάρ-

γηση τῆς ἀποικιοκρατίας, τῶν φασιστικῶν συστημάτων, τῶν ρατσιστικῶν ἰδεολογιῶν καί, τελικά, στὴν κατάρρευση τοῦ κομμουνισμοῦ στίς περισσότερες χῶρες. Στὴ διάρκεια μεγάλων δοκιμασιῶν, ὅποτε οἱ κοινωνίες φθάνουν σέ ὀριακὰ σημεῖα ἀντοχῆς, ἀναδύονται σπάνιες ἀρετὲς κρυμμένες στὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἡ φιλαλήθεια, ἡ γενναιότητα, ἡ ἀνεκτικότητα, ἡ συγχωρητικότητα, ἡ αὐταπάρνηση, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιλαλληλία. Αὐτὰ καὶ σήμερα ἀποτελοῦν πολύτιμα ἀντισώματα στίς λιποθυμικὲς τάσεις τοῦ κοινωνικοῦ μας σώματος. Καὶ αὐτὰ πρέπει, μέ ἐπιμονή καὶ σύστημα, νά ἐνεργοποιήσει σήμερα ἡ Ἐκκλησία.

Ἄμεσο χρέος μας εἶναι νά στηρίξουμε τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀντοχὴ τῶν μελῶν μας καὶ τῶν λαῶν μας, καὶ μέ εἰλικρινῆ σεβασμὸ στὴν ἀξία τοῦ κάθε ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τοῦ κάθε ἔθνους, νά ἀγωνισθοῦμε γιὰ τὴ δίκαιη ὑπέρβαση τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ ἀλληλεγγύη μέσα στὴν κοινωνία μας καὶ μεταξύ τῶν λαῶν τῆς οἰκουμένης.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ ΕΟΡΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΛΛΗΨΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΝΝΗΣ

Δρος Φαίδωνος Παπαδοπούλου
Θεολόγου

(Γαλ. δ, 22-27)

«**22** Γέγραπται γάρ ὅτι Ἀβραάμ δύο υἱοὺς ἔσχευ, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρου. **23** Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρου δι' ἐπαγγελίας. **24** Ἄτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα. Αὗται γάρ εἰσι δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρου Σιρᾶ, εἰς δουλείαν γεννώσα, ἣτις ἐστὶν Ἄγαρ. **25** τὸ γὰρ Ἄγαρ Σιρᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ *rūr* Ἱερουσαλήμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. **26** ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἣτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. **27** Γέγραπται γάρ· εὐφράνθητι στεῖρα ἢ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἢ οὐκ ὠδίρουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου *māllor* ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα».

Στίς 9 Δεκεμβρίου ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴ Σύληψη τῆς Ἁγίας Ἄννης, δηλαδή τὴν ἑναρξη τῆς ἐγκυμοσύνης τῆς Θεοπρομήτορος, ἀφοῦ ἐννιά μῆνες μετὰ, στίς 8 Σεπτεμβρίου, γιορτάζουμε τὸ Γενέθλιο τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου πού, ὅπως ἀναφέρεται στό σχετικό Ἀπολυτίκιο, «χαράν ἐμήνυσε πάση τῇ οἰκουμένῃ», γιατί ἀπὸ αὐτὴν ἔμελλε νά ἀνατεῖλει ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, νά γεννηθεῖ ὁ Σωτὴρας τοῦ κόσμου Χριστός.

Ἡ ἐπιλογή τοῦ συγκεκριμένου Ἀναγνώσματος ἀπὸ τὴν Πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολή τοῦ Ἁπ. Παύλου σχετίζεται, ἀσφαλῶς, μέ

τό περιεχόμενο τοῦ 27ου στίχου, «εὐφράνθητι στεῖρα ἢ οὐ τί-
κτουςα, ρῆξον καὶ βόσπον ἢ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλά τά τέ-
κνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τόν ἄνδρα». Τό περιε-
χόμενο αὐτοῦ τοῦ στίχου ταιριάζει φραστικά, ἀλλά καί νοη-
ματικά, μέ τήν περίπτωση τῆς Ἁγίας Ἴαννης, ἡ ὁποία, παρά τό
προκεχωρημένο τῆς ἡλικίας της καί τή στειρότητά της, ἀξιώ-
θηκε νά γίνει μητέρα αὐτῆς ἀπό τήν ὁποία ἐπήγασε ἡ σωτη-
ρία ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Ὅπως προκύπτει ἀπό τό σύνολο τῆς περικοπῆς, ἀλλά καί
τῆς Πρὸς Γαλάτας Ἐπιστολῆς, οἱ παραληπτές τοῦ κεμένου, Ἰου-
δαῖοι τῆς Γαλατίας τῆς Μ. Ἀσίας, δυσκολεύονταν νά κατα-
νοήσουν καί νά ἀποδεχθῶν ὅτι ἡ σωτηρία προέρχεται ἀπό τόν
Χριστό, ἀπεσταλμένοι καί διάκονοι τοῦ Ὁποίου ὑπῆρξαν τόσο
ὁ Μωσῆς ὅσο καί οἱ Προφῆτες καί Ἅγιοι τῆς Παλαιᾶς Δια-
θήκης. Ἡ ἐμμονή καί ἀφοσίωση τῶν Γαλατῶν στόν Μωσαϊκό
Νόμο ἦταν ἡ αἰτία πού ἀνάγκασε τόν Ἄπ. Παῦλο νά ἀνατρέ-
ξει στους δύο γιούς τοῦ Ἀβραάμ καί στίς δύο Διαθήκες, γιά νά
ἀποδείξει ὅτι ἡ προσκόλλησι σέ γεγονότα καί πρόσωπα τῆς
Παλαιᾶς Διαθήκης, χωρίς τήν προσέγγισι καί ἐρμηνεία τους ὑπό
τό φῶς τοῦ σχεδίου τῆς Θείας Οἰκονομίας γιά ἔλευσι τοῦ Υἱοῦ
τοῦ Θεοῦ στόν κόσμον καί ἀπαλλαγῆ τῆς οἰκουμένης ἀπό τή
φθορά, ἰσοδυναμεῖ μέ νεκρό τύπον καί προπαντός μέ πνευμα-
τική ὑποδούλωσι.

Ὁ Ἀβραάμ, ὡς γνωστόν, σέ μία ἐποχή πού ἡ πολυγαμία δέν
ἦταν ἀπαγορευμένη, μέ τήν προτροπή τῆς ἡλικιωμένης καί στεί-
ρας γυναίκας του Σάρρας προκειμένου νά ἀποκτήσουν παιδί,
συνέρχεται μέ τή δούλη τῆς συζύγου του, τήν Ἄγαρ, καί ἀποκτᾶ
μαζί της τόν Ἰσμαῖλ. Αὐτός εἶναι καί ὁ λόγος πού, οἱ ἀνά τους
αἰῶνες αὐτοθεωρούμενοι ὡς ἀπόγονοι τοῦ Ἰσμαῖλ, δηλαδή οἱ
Μουσουλμάνοι ἢ Ἀγαρνοί ὅπως ὀνομάζονταν κάποιοι ἀπό
αὐτούς, ἀναγνωρίζουν ὡς πρόγονό τους τόν Ἀβραάμ καί υἱοθε-

τοῦν πολλά στοιχεῖα ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη.

Ὁ Ἄπ. Παῦλος, ὥστόσο, χωρίς φυσικά νά διακρίνεται ἀπό ρατσιστική διάθεση, στήν προσπάθειά του νά ἀναδειξεί τό ἱστορικό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ ὡς τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Θεοῦ, στόν Ὅποιο ἐκπληρώθηκαν ὅλες οἱ ἐπαγγελίες, προβαίνει σέ σαφῆ διαχωρισμό τῶν δύο μπτέρων καί τῶν γιῶν τους, σημειώνοντας, μάλιστα, ὅτι οἱ δύο αὐτές γεννήσεις ἔχουν ἀλληγορική σημασία. Καί τό πρῶτο πού ἀφίνει νά νοηθεῖ ὁ ἱερός συγγραφέας εἶναι ὅτι ἡ ιδιότητα τοῦ ἀπογόνου τοῦ Ἀβραάμ δέν ἀποτελεῖ ἀπό μόνη της ἐχέγγυο σωτηρίας, ἄν δέν συνοδεύεται ἀπό τήν πίστη στά ὑπεσχημένα ἀπό τόν ἴδιο τόν Θεό καί πραγματοποιηθέντα στό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ.

Ὁ ἕνας ἀπό τούς γιούς, ὁ Ἰσμαήλ, γεννήθηκε κατὰ σάρκα καί σύμφωνα μέ τούς νόμους τῆς φύσης καί ὡς υἱός δούλης ἦταν καί ὁ ἴδιος δοῦλος καί ἄρα μί κληρονόμος τοῦ πατέρα του, σύμφωνα μέ τά παραδεδομένα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ ἄλλος γιός, ὁ Ἰσαάκ, ἦταν γιός τῆς γνήσιας καί ἐλεύθερης συζύγου τοῦ Ἀβραάμ, κατόπιν θαυματουργικῆς παρεμβάσεως τοῦ Θεοῦ, καί συνεπῶς ἦταν γνήσιος κληρονόμος του. Ἡ πρώτη μπτέρα ἀντιστοιχεῖ στήν Παλαιά Διαθήκη καί στόν Νόμο πού δόθηκε στό ὄρος Σινᾶ ἢ Ἄγαρ στά ἀραβικά. Ὁ Νόμος αὐτός, καί ἰδίως ἡ λεπτομερής καί τυπολατρική τήρησή του, γεννοῦν δούλους πνευματικά καί ταυτίζονται μέ τήν κάτω Ἱερουσαλήμ. Ἀντίθετα, *«ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστί μήτηρ πάντων ἡμῶν»*. Μ' αὐτήν παραλληλίζεται ἡ μπτέρα τοῦ Ἰσαάκ, τύπος τῆς Ἁγίας Ἄννης, ἀλλά καί τῆς Θεοτόκου, πού ἔγιναν ὄργανα τῆς Θείας Χάριτος καί διάκονοι τῆς σωτηρίας μας. Ἡ γνησιότητα τῶν τέκνων τοῦ Ἀβραάμ δέν ἀφορᾷ πλέον στήν καταγωγή, ἀλλά στήν ἐλεύθερη σχέση μέ τόν Χριστό. Οἱ Χριστιανοί, μπτέρα ἔχουμε τήν κολυμβήθρα καί πατρίδα τήν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ.

ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟ ΤΩΝ ΦΩΤΩΝ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομικοῦ

(Μάρκ. α', 1 - 8)

«**1** Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. **2** Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδὸν ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου. **3** φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ, **4** ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν. **5** Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. **6** Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐρδεδυμένος τρίχας καμήλου καὶ ζώην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύρ αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον. **7** Καὶ ἐκήρυσσε λέγων· ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκαρὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμᾶντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. **8** Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ».

«**Ἀ**ρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ».

Μία φράση πυκνή, πού συγκεντρώνει καὶ ἀποδίδει ὅλο τό νόημα καὶ τὴν οὐσία τῆς ἱστορίας.

Αὐτό πού ἀκολουθεῖ δέν εἶναι μόνο μία σπουδαία ἱστορία, μία καινούργια διδασκαλία.

Τό Εὐαγγέλιο τί χαρά θέλει νά σπείρει στίς καρδιές τῶν ἀνθρώπων· τί βαθιά, τί μεγάλη. Αὐτό θά πει Εὐαγγέλιο, δηλαδή καλή, εὐφρόσυνη ἀγγελία. Χαρμόσυνα νέα.

Ποιό εἶναι τό χαρούμενο νέο;

Ὁ Θεός μᾶς ἀγάπησε τόσο, ὥστε ἔστειλε τόν Υἱό Του τόν Μο-
νογενῆ νά ἐνωθεῖ μέ τήν ἀνθρωπότητα. Νά τήν ἀναπλάσει. Νά τῆς
μεταδώσει μία νέα ζωή.

Τώρα πιά δέν εἴμαστε καταδικασμένοι νά ζοῦμε στό ἄγχος καί στήν
ἀπόγνωση. Ὁ δρόμος πρὸς τήν Ἀλήθεια, τή λύτρωση, τόν Θεό, πού
ζητοῦσε ἡ ἀνθρωπότητα, ἄνοιξε. Ἔτσι, ἡ κυριαρχία τοῦ κακοῦ ὑπο-
χωρεῖ. Μία νέα ἐποχή, μία νέα ζωή ἀνατέλλει. Τό Εὐαγγέλιο ἔχει νά
πεῖ κάτι καινούργιο. Νά χύσει νέο φῶς στά προβλήματα.

Δέν λείπουν, βέβαια, καί οἱ προκατειλημμένοι πού βλέπουν τό
Εὐαγγέλιο ψυχρά, ἀδιάφορα. Τό θεωροῦν ὡς ἕναν «κώδικα κανό-
νων» κουραστικό. Μέ ἐντολές πού ναρκώνουν τή χαρά τῆς ζωῆς.
Μέ ἱστορίες παλιές, πού δέν ἀφοροῦν στόν σύγχρονο κόσμο.

Γιατί τό βλέπουν ἔτσι;

Διότι δέν τό ἀνοίξαν ποτέ. Κι ἂν τό ἀνοίξαν, τό κοίταξαν ἐπιπόλαια,
βιαστικά. Μέ μία διάθεση κρύα καί ὑπεραπλουστευτική. Ὅμως, ὅταν
κλείνεις τά μάτια, πῶς θά δεῖς; Ὅταν κλείνεις τ' αὐτιά, πῶς θ' ἀκού-
σεις;

Ἡ μεγαλύτερη, πάντως, ἀπόδειξη τῆς ἀλήθειας τοῦ Εὐαγγελί-
ου εἶναι ἡ προσωπική δοκιμή. Μία δοκιμή πού πρέπει νά γίνει μέ
προσοχή, μέ εὐσέβεια, μέ εὐλάβεια. Τότε θά νιώσεις τή γαλήνη νά
κυλάει στήν καρδιά, ν' ἀπλώνεται στήν ὑπαρξή σου. Θά αισθαν-
θῆς μία δύναμη μυστική νά σέ τονώνει στίς ὥρες τῆς ἀποθάρρυν-
σης. Θά βρεῖς δρόμους καί λύσεις γιά τά ἄμεσα προβλήματα πού
σέ πιέζουν.

Γιατί ἔχει αὐτή τή δύναμη τό Εὐαγγέλιο;

Ἀπλούστατα, διότι δέν εἶναι μήνυμα ἑνός σοφοῦ, ἑνός προφήτη
ἢ ἀγγέλου, ἀλλά ὁ Χριστός τό ἀποκαλύπτει σέ μᾶς ὡς ἀπεσταλ-
μένος τοῦ Θεοῦ Πατρός. Ὁ Χριστός εἶναι ἡ οὐσία, τό κέντρο, ἡ ψυχί
τῶν «καλῶν νέων».

Σκοπός τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι νά μεταγγίσει τή ζωή τοῦ Κυρίου,
τή Χάρη Του στίς ψυχές καί τά σώματά μας. Νά μᾶς συνδέσει ὑπαρ-
ξιακά καί πνευματικά μέ τόν Χριστό καί δι' Αὐτοῦ μέ ὅλη τήν Ἁγία
Τριάδα.

Παίρνουμε αὐτό τό μήνυμα;

«Φιλούμενον,
τὸ νεόδρεπτον
τῆς Ἐκκλησίας
κρίνον, οἱ πιστοὶ
ἀξιοχρέως
μακαρίσωμεν»

Πρωτοπρ.
Μιχαὴλ Βοσκοῦ
Θεολόγου

Ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι θεμελιωμένη πάνω στοῦ αἵμα τῶν ἁγίων Μαρτύρων. Κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες τῶν διωγμῶν, ἡ Θεία Λειτουργία ἐτελεῖτο πάνω στοὺς τάφους τῶν ἁγίων Μαρτύρων, ὥστε ἐμπράκτως νὰ φανερώνηται αὐτὴ ἡ ἀλήθεια. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο καθιερώθηκε ἀργότερα σ' ὁλόκληρη τὴν Ὁρθοδοξία, κατὰ τὴν τελετὴ τῶν ἐγκαινίων ἐνὸς ναοῦ νὰ τοποθετοῦνται στὴν Ἁγία Τράπεζα λείψανα ἁγίων Μαρτύρων ἢ ἄλλων Ἁγίων, μὴ πρακτικὴ ποὺ ἀκολουθεῖται

μέχρι τὶς μέρες μας.

Μάρτυρες τῆς Ἐκκλησίας, βεβαίως, δὲν ἔχουμε μόνο κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες τῶν διωγμῶν. Εἶχαμε καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχουμε καὶ στὴ σύγχρονη ἐποχὴ. Μάλιστα, εἶχαμε ἱστορικὲς περιόδους μετὰ τὸν 4ο αἰῶνα, κατὰ τὶς ὁποῖες μαρτύρησαν, ὅπως καὶ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες, χιλιάδες, ἴσως καὶ ἑκατομμύρια Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ (ἐπὶ παραδείγματι κατὰ τὶς ἀραβικὲς καὶ περσικὲς ἐπιδρομὲς τὸν 7ο αἰῶνα,

ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσῃ αὐτήν» (Ματθ. ιστ', 25). Ὅποιος, δηλαδή, θέλει νὰ σώσει τὴ ζωὴ του θὰ τὴ χάσει· ὅποιος ὅμως ἐξαιτίας μου χάσει τὴ ζωὴ του, θὰ τὴν βρεῖ.

Ἅγιοι Μάρτυρες κοσμοῦν καὶ τὴ χορεία τῶν Κυπρίων Ἁγίων ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ τῶν διωγμῶν μέχρι σήμερα. Ἐνας ἀπὸ τοὺς τελευταίους ἁγίους Μάρτυρες στὸ νοπτὸ στερέωμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, καταγόμενος ἀπὸ τὴν ιδιαίτερή μας πατρίδα Κύπρο, τὴ νῆσο τῆς Παναγίας καὶ τὴ νῆσο τῶν

κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας μὲ τὸ νέφος τῶν Νεομαρτύρων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν 20ο αἰῶνα στὰ πρώην κομμουνιστικὰ καθεστῶτα).

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστὸς μίλησε γιὰ τὴν ἀνάγκη, ὅσοι θέλουν νὰ Τὸν ἀκολουθήσουν νὰ γίνουν μάρτυρές Του, τόσο μὲ τὴν ἔννοια τῆς μαρτυρίας «περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος» (Α΄ Πέτρ. γ', 15) ὅσο καὶ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ μαρτυρίου, τῆς θυσίας τῆς ἰδίας τῆς ζωῆς τους, ἐὰν καὶ ὅταν αὐτὸ ἀπαιτηθεῖ. «Ὅς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν», εἶπε στοὺς μαθητές του. «Ὅς δ'

Ἁγίων, ὑπῆρξε ὁ νέος Ἱερομάρτυρας Φιλούμενος, ποὺ μαρτύρησε στὸ Φρέαρ τοῦ Ἰακῶβ στὴ Σαμάρεια τῆς Παλαιστίνης τὴν 29η Νοεμβρίου τοῦ 1979, μέρα ποὺ τιμᾶται καὶ ἡ μνήμη του.

Ὁ Ἅγιος Φιλούμενος καταγόταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Ὁρουντα τῆς Κύπρου. Γεννήθηκε στὶς 15 Ὀκτωβρίου τοῦ 1913 καὶ τὸ κοσμικὸ του ὄνομα ἦταν Σοφοκλῆς Ὁρουντιώτης. Γονεῖς του ἦταν οἱ εὐλαβέστατοι Γεώργιος καὶ Μαγδαληνή, οἱ ὁποῖοι ἀπέκτησαν δεκατρία συνολικὰ παιδιά. Ὁ Ἅγιος Φιλούμενος εἶχε καὶ δί-

δυμο ἀδελφό, τὸν Ἀλέξανδρο, τὸν μετέπειτα π. Ἐλπίδιο, ποὺ ἐπίσης διακρίθηκε γιὰ τὴν ἀρετή του καὶ γιὰ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του. Σὲ ἡλικία δεκατεσσάρων ἐτῶν ἐντάχθηκε ὁ Ἅγιος Φιλούμενος ὡς δόκιμος μοναχὸς μαζί με τὸν δίδυμο ἀδελφό του στὴ μοναστικὴ ἀδελφότητα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυροβουνίου, ποὺ ἀποτελοῦσε ἀνεκαθεν πνευματικὸ φυτώριο τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας.

Σὲ ἡλικία εἴκοσι ἐτῶν, μαζί με τὸν δίδυμο ἀδελφό του καὶ πάλιν, ἀνεχώρησε γιὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, γιὰ τοὺς τόπους τοὺς ὁποίους ἀγίασε μετὰ τὴν ἐπίγεια ζωὴ Του ὁ ἐνανθρωπήσας Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός. Ἐκεῖ φοίτησε στὴν Πατριαρχικὴ Σχολὴ τῆς Σιών. Τὸ 1937 ἐκάφη μοναχὸς ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Τιμόθεο (Θέμελη) καὶ ἐνετάχθη στὴν Ἁγιοταφικὴ Ἀδελφότητα. Τὴν ἴδια χρονιὰ χειροτονήθηκε διάκονος, ἐνῶ ἕξι χρόνια ἀργότερα, τὸ 1943, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος. Ὡς μοναχὸς «ἐξήλου τοὺς τρόπους τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι ἀκρίβειαν ἐν ταῖς καθ' ἡμέραν κατ' ἰδίαν προσευχαῖς καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀκολουθίαις, ἄκραν ἐγκράτειαν, νηστείαν καὶ λιτότητα», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ἡ Πα-

τριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πρᾶξις τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων κατατάξεώς του στὸ Ἁγιολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ὑπηρετήσε μετὰ ἔνθεο ζῆλο καὶ μετὰ φόβο Θεοῦ τὸ Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων ἀπὸ διάφορες θέσεις καὶ διακονήματα ποὺ τοῦ ἀνετέθησαν. Μεταξὺ ἄλλων, διετέλεσε Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων στὴν Τιβεριάδα, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ στὴν Ἰόππη, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Ἀρχαγγέλων στὰ Ἱεροσόλυμα, Διευθυντὴς τοῦ οἰκοτροφείου τῆς Πατριαρχικῆς Σχολῆς τῆς Σιών, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, Τυπικάρης στὸν μοναστηριακὸ Ναὸ τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης στὰ Ἱεροσόλυμα, Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος στὴ Ραμάλλα καὶ τέλος Ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Φρέατος τοῦ Ἰακώβ στὴ Νεάπολη (Nablus) τῆς Σαμαρείας.

Στὸ τελευταῖο του αὐτὸ διακόνημα ἀφοσιώθηκε «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ» (Ἰω. δ', 24), κατὰ τὸν λόγο τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν Ἁγία Φωτεινὴ τὴ Σαμαρείτιδα, ποὺ λέχθηκε στὸν

ἀγιασμένο ἐκεῖνο τόπο. Οἱ δυσκολίες ὅμως καὶ οἱ κίνδυνοι ἦταν συνεχεῖς. Πολλές φορές δέχθηκε ἀπειλές κατὰ τῆς ζωῆς του ἀπὸ φανατικούς Ἑβραίους, μὲ σκοπὸ νὰ ἐγκαταλείψει τὸ ἱερὸ προσκύνημα, τὸ ὁποῖο οἱ Ἑβραῖοι θεωροῦσαν δικό τους. Τὸ Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, ὁ τόπος ὅπου κατεσκύνωσε ὁ Πατριάρχης Ἀβραὰμ ἐρχόμενος ἀπὸ τὴ Μεσοποταμία μαζί μὲ τὸν ἀνεψιὸ του Λώτ, ἀλλὰ καὶ ὁ τόπος ὅπου ὁ Πάγκαλος Ἰωσήφ, ὁ ἀγαπημένος γιὸς τοῦ Ἰακώβ, πωλήθηκε ἀπὸ τὰ ἀδέλφια του στοὺς Αἰγυπτίους ἐμπόρους, εἶναι τόπος ἱερὸς ὄχι μόνον γιὰ ἐμᾶς τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς Ἑβραίους.

Στὶς 29 Νοεμβρίου τοῦ 1979, ἡμέρα τῆς ὀνομαστικῆς του ἑορτῆς, ὁ Ἅγιος Φιλούμενος εὐρίσκóταν στὸ παρεκκλήσιο τοῦ Φρέατος τοῦ Ἰακώβ καὶ τελούσε τὴν ἔσπερινὴ ἀκολουθία. Ἕνας ἄνδρας, ποὺ πολλὰς φορές τὸν εἶχε ἀπειλήσει, τοῦ ἐπετέθηκε καὶ τὸν κτύπησε στὸ μέτωπο μ' ἓνα τσεκούρι, ἐνῶ τοῦ ἔκοψε καὶ τὰ δάκτυλα τοῦ δεξιοῦ χειροῦ. Φεύγοντας, ἔριξε καὶ χειροβομβίδα, ὥστε νὰ τὸν ἀποτελειώσει. Ὁ Ἅγιος ἐσφάγη λοιπόν, ὅπως κάποτε ὁ Δίκαιος Ζαχαρίας, «ἀνὰ μέσον τοῦ Φρέατος τοῦ Ἰακώβ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου». Μέχρι σήμερα εἶναι ὁρατὰ πάνω στοὺς

τοίχους τοῦ παρεκκλησίου τοῦ Φρέατος τὰ ἴχνη καὶ τὰ στίγματα ἀπὸ τὶς σταγόνες τοῦ αἵματος τοῦ Ἁγίου, ἀλλὰ καὶ τὰ ξύσματα ἀπὸ τὰ θραύσματα τῆς χειροβομβίδας.

Τέσσερα χρόνια μετὰ τὴν ταφή του, ἀνοίχθηκε ὁ τάφος του καὶ τὸ σῶμα του βρέθηκε ἄφθαρτο καὶ εὐωδιάζον. Ἀφέθηκε στὸν τάφο γιὰ ἀκόμη λίγο χρονικὸ διάστημα, ὥσπου τελικὰ τὸ 1985 ἔγινε ἡ ὀριστικὴ ἐκταφή του κατὰ τὴν ὁποία καὶ πάλι βρέθηκε ἄφθαρτος. Γιὰ πολλὰ χρόνια τὸ ἅγιο σκίνωμά του εὐρίσκετο στὸ βόρειο τμήμα τοῦ Ἁγίου Βήματος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Σιών, ὅπου οἱ πιστοὶ προσέρχονταν μὲ εὐλάβεια γιὰ νὰ τὸ προσκυνήσουν καὶ νὰ λάβουν τὴν εὐλογία του. Ἡ ἐπίσημη κατάταξη τοῦ Ἁγίου Φιλουμένου στὸ Ἀγιολόγιο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔγινε τριάντα χρόνια μετὰ τὸν μαρτυρικὸ θάνατό του, τὴν 11η Σεπτεμβρίου τοῦ 2009, μὲ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξη τοῦ Πατριαρχείου

Ἱεροσολύμων. Τὴν ἴδια χρονιὰ μετεφέρθη καὶ τὸ Τίμιο Λείψανό του στὸ Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου του, γιὰ νὰ παραμένει ἐκεῖ στοὺς αἰῶνες πρὸς ἀγιασμόν τῶν προσερχομένων πιστῶν.

Ὁ διάδοχος τοῦ Ἁγίου Φιλουμένου στὸ Φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, Ἀρχιμανδρίτης Ἰουστίνος, ἀξιόθηκε νὰ ὀλοκληρώσει τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ περικαλλοῦς ναοῦ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς τῆς Σαμαρείτιδος ἐπὶ τοῦ Φρέατος, ὁ ὁποῖος ἄρχισε νὰ ἀνεγείρεται ἀπὸ τὸ 1908 ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Γάζης Σωφρόνιο. Βορείως τοῦ περικαλλοῦς αὐτοῦ ναοῦ ὑπάρχει παρεκκλήσιο ἀφιερωμένο στὸν ἐκ Νεαπόλεως τῆς Σαμαρείας καταγόμενο Ἅγιο Ἰουστῖνο τὸν Φιλόσοφο καὶ Μάρτυρα, ἐνῶ νοτιῶς τοῦ ναοῦ ὑπάρχει παρεκκλήσιο ἀφιερωμένο στὸν Ἅγιο Φιλούμενο τὸν νέο Ἱερομάρτυρα. Σ' αὐτὸ τὸ παρεκκλήσιο εὐρίσκεται ἀπὸ τὸ 2009, ποὺ ἔγινε, ὅπως εἶδαμε, ἡ ἀνακομιδὴ του, τὸ ἄφθαρτο Τίμιο Λείψανό του.

Ἀπὸ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Φιλουμένου τοῦ Κυπρίου, τὴν ὁποία συνέγραψε ὁ ὑμνογράφος Δρ Χαράλαμπος Μπούσιας, θὰ παραθέσουμε χωρὶς περαιτέρω σχολιασμό τὸ Δοξαστικὸν τῆς Λιτῆς τοῦ Ἐσπερινοῦ, τὸ ὁποῖο ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Τὸν ἐν ἱερεῦσι νέον ἀθλοφόρον, καὶ ἐν μάρτυσιν ἱερώτατον τροπαιοῦχον, Φιλούμενον, τὸ νεόδρεπτον τῆς Ἐκκλησίας κρίνον, οἱ πιστοὶ ἀξιοχρέως μακαρίζωμεν· οὗτος γὰρ παιδιόθεν πλησθεὶς τῆς θείας ἀγάπης, πελέκει ἀνόμων ἔσπευσεν ἀθλητικῶς τελέσαι τὸν ἀγῶνα, καὶ ἰδίους αἵμασι πορφυρῶσαι τὴν στολὴν τῆς ἱερωσύνης· καὶ νῦν εἰς τὸ ἄνω δραμῶν θυσιαστήριον, ὡς ἱερεὺς καὶ μάρτυς σεμνὸς καὶ ἄριστος, πᾶσι τοῖς Ὁρθοδόξοις αἰτεῖται Κυρίῳ, ἴλασμόν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον».

Οἱ πιστοὶ ὀφείλουμε κατὰ χρέος νὰ μακαρίσουμε τὸν νέο ἀθλοφόρο ἀνάμεσα στοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν ἱερώτατο τροπαιοῦχο ἀνάμεσα στοὺς Μάρτυρες, τὸν Ἅγιο Φιλούμενο, τὸ νεοαποκτηθὲν κρίνο τῆς Ἐκκλησίας. Διότι αὐτὸς, γεμάτος μὲ τὴ θεία ἀγάπη ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία, ἔσπευσε νὰ ὀλοκληρώσει τὸν πνευματικὸ ἀγῶνα τῆς ζωῆς του μὲ τὸ τσεκούρι τῶν ἀνόμων καὶ μὲ τὸ δικό του αἷμα νὰ βάψει κόκκινη τὴ στολὴ τῆς ἱερωσύνης. Τώρα, ἔχοντας φθάσει στὸ ἐπουράνιο θυσιαστήριον, ὡς σεμνὸς καὶ ἄριστος ἱερέας καὶ μάρτυρας, ζητεῖ ἀπὸ τὸν Κύριο συγχώρησι τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴν αἰώνια ζωὴ γιὰ ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους πιστούς.

Ἡ ἐνορία στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας

Ἀντώνη Χαραλάμπους
Θεολόγου

Β. Ἡ δημιουργία τῆς ἐνορίας

Ὅπως εἶχαμε δεῖ στό προηγούμενο τεῦχος, ἡ Ἐκκλησία τῶν τριῶν πρώτων αἰῶνων γνώριζε μία Θεία Εὐχαριστία ὑπό ἓνα Ἐπίσκοπο. Ἐκκλησία, Εὐχαριστία καί Ἐπίσκοπος βρισκόνταν σέ μία ἀδιάσπαστη ἐνότητα καί σχέση. Ὁ Ἐπίσκοπος ἦταν ὁ «προεστώς πρεσβύτερος», ὁ «ἱερέας», ὁ μόνος πού λάμβανε κατά τή χειροτονία του τό δικαίωμα νά προσφέρει (τελεῖ) τήν Εὐχαριστία¹, πού ἀποτελοῦσε τό κύριο ἔργο του στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ πρεσβύτεροι ἀποτελοῦσαν τό «συνέδριο» τοῦ Ἐπισκόπου, βρισκόνταν σέ στενότερη σχέση μέ αὐτόν καί γι' αὐτό στήν εὐχα-

ριστιακή σύναξη κάθονταν σέ θρόνους γύρω ἀπό τόν δικό του. Αὐτή ἡ παρουσία τοῦ πρεσβυτερίου εἶχε ἄμεση σχέση μέ τήν προσφορά τῶν δώρων, ἀφοῦ, εἴτε μέ ἀπαγγελία εἴτε μέ ἐπίθεση τῶν χειρῶν, ἐπιδοκίμαζαν τά τελούμενα ἀπό τόν Ἐπίσκοπο. Εἶναι ἀξιωματικό ὅμως ὅτι τήν περίοδο αὐτή οἱ πρεσβύτεροι δέν ἐλάμβαναν κατά τή χειροτονία τους ἀπό τόν Ἐπίσκοπο τό δικαίωμα τῆς προσφορᾶς τῶν Δώρων, ἀλλά τό χάρισμα τῆς διακυβέρνησης καί τῆς διδασκαλίας τοῦ λαοῦ².

Ἡ πραγματικότητα αὐτή δέν διατηρήθηκε γιά πολύ καιρό. Μέ τήν ἐμφάνιση τῆς ἐνορίας ἡ μία ἐπισκοποκεντρική Εὐχαριστία διασπᾶστηκε ὀριστικά

1. Βλ. Ἰωάννου Δ. Ζηζιούλα (Μητροπολίτη Περγάμου), *Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Θεῇ Εὐχαριστία καί τῷ Ἐπισκόπῳ κατά τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 1990, σ. 162.

2. Βλ. ὁ.π., σ. 158 - 161. Βεβαίως, τό χάρισμα τῆς διδασκαλίας καί τῆς διακυβέρνησης ἀνῆκε στόν Ἐπίσκοπο καί μέσῳ αὐτοῦ ἐκχωρεῖτο στους πρεσβυτέρους.

σέ πολλές πρεσβυτεροκεντρικές³. Οί πρεσβύτεροι πλέον απέκτησαν τό δικαίωμα νά προσφέρουν τίν Εὐχαριστία, ἐξ ὀνόματος βεβαίως τοῦ Ἐπισκόπου. Ἡ παραχώρηση τῆς ἐξουσίας αὐτῆς τοῦ Ἐπισκόπου στους πρεσβυτέρους καί κατά συνέπεια ἡ δημιουργία τῶν ἐνοριῶν ἀποτέλεσε μία ἀπό τίς μεγαλύτερες ἀλλαγές στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας⁴.

Οί πρώτες ἐνδείξεις γιά τίν ἐμφάνιση τῆς ἐνορίας πρέπει νά τοποθετηθοῦν στά μέσα τοῦ τρίτου αἰώνα. Ἡ ἐνορία ἐφανίστηκε τότε ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ραγδαίας αὔξησης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πιστῶν καί τῆς μακρόχρονης ἀπουσίας τῶν Ἐπισκόπων (εἴτε λόγῳ τῶν διωγμῶν εἴτε γιατί συμμετείχαν σέ ἐπισκοπικές Συνόδους). Οἱ ἀνάγκες αὐτές ὀδήγησαν τίν Ἐκκλησία νά ἀναθέσει τίν ἡγεσία τῆς Εὐχαριστίας στους πρεσβυτέρους καί νά διασπάσει τή μία

ἐπισκοποκεντρική Εὐχαριστία σέ πολλές πρεσβυτεροκεντρικές. Ἔτσι, στά τέλη τοῦ τετάρτου αἰώνα, οἱ πρεσβύτεροι γιά πρώτη φορά συνδέθηκαν ἀτομικά καί μόνιμα μέ ἰδιαίτερες κοινότητες⁵. Ἡ πλήρης διαμόρφωση τῆς ἐνορίας ἐγινε τίν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας καί συνέπεσε μέ τίν κοινοτική ὀργάνωση τῶν ὑποδοῦλων Ὀρθοδόξων στά πλαίσια τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας⁶.

Ἡ πλήρης διαμόρφωση τοῦ ἐνοριακοῦ θεσμοῦ τίν περίοδο αὐτή ὀδήγησε στήν ἐξέλιξη τοῦ ὄρου «ἐνορία» μέ τίν ἔννοια πού ἔχει σήμερα. Ἀπό τόν τέταρτο αἰώνα μέχρι τίν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας ἡ λέξη «ἐνορία» εἶχε τίν ἔννοια τῆς ἐδαφικῆς περιοχῆς, σημασία πού ἀπορρέει ἀπό τίν ἐτυμολογία τῆς λέξης (παράγεται ἀπό τό θηλυκό τοῦ ἐπιθέτου «ἐνόριος», πού σημαίνει αὐτόν πού βρίσκεται μέσα σέ

3. Βλ. Πρωτοπρ. Δημητρίου Βακάρου, «Ἡ Ἐνορία», Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς 726, Θεσσαλονίκη 1989, σ. 8.

4. Βλ. ὁ.π., σ. 9 - 13 καί Ι. Ζηζιούλα, ὁ.π., σ. 167 - 173.

5. Βλ. ὁ.π., σ. 175 - 176.

6. Βλ. Γ. Μαντζαρίδης, «Ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας μπροστά στίς σύγχρονες κοινωνικές ἐξελίξεις», Ἐνορία. Πρὸς μία νέα ἀνακάλυψή της, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα ἴ993, ὁ.π., σ. 69.

ορία).
Στήν Τουρ-
κοκρατία, πλέον,
ή ένορία σημαίνει τήν
έκκλησιαστική περιφέρεια του
ιερέα καί διαμορφώνεται ως ή
βασική μονάδα οργάνωσης του
έκκλησιαστικού βίου των μελών
της⁷.

Η εμφάνιση καί σταθερο-
ποίηση των ένοριων ως ιδιαι-
τέρων ευχαριστιακών συνάξεων,
έντός των κόλπων τής Έπι-
σκοπής, δέν προκάλεσε καμιά
εμφανή αντίδραση καί θά μπο-

ρούσαμε νά ποϋμε ότι έγινε τε-
λείως άθόρυβα, σέ σχέση μέ τή
σημασία που είχε για τή ζωή
τής Έκκλησίας⁸. Η ένορία όμως
δέν εμφανίστηκε ως άυτοτελής
ευχαριστιακή σύναξη, αλλά ως
προέκταση τής έπισκοπικής
Ευχαριστίας για νά έξυπηρε-
τήσει κάποιες πρακτικές ανάγ-
κες. Μάλιστα, όπως έρμηνεύει
ό π. Άλέξανδρος Σμέμαν, ή
άποφυγή τής άυτοτέλειας τής
ένοριακής σύναξης ήταν μία
πρόκληση, ώστε νά διατηρήσει
τήν καθολικότητά της μέσα
άπό τήν άναφορά της στό
πρόσωπο του Έπισκόπου⁹.

Παρόλο που ή μετάβαση άπό
τήν έπισκοποκεντρική Ευχαρι-
στία στην πρεσβυτεροκεντρική
έγινε άθόρυβα, έντούτοις ή

7. Για τόν ορο «ένορία» στίς πηγές άπό τόν τέταρτο μέχρι τόν δέκατο έβδο-
μο αιώνα βλ. Δ. Βακάρου, ό.π., σ. 20 - 27.

8. Βλ. Γ. Ζηζιούλα, ό.π., σ. 180.

9. «Η μεταστροφή τής άυτοκρατορίας σήμαινε μία προοδευτική ταύτι-
ση κάθε τοπικής Έκκλησίας μέ μία φυσική κοινότητα, μέ μία οργανική το-
πική “κοινωνία”, που βρήκε στην Έκκλησία τή θρησκευτική έκφραση καί
έπικύρωση τής ύπαρξής της. Άλλά μία φυσική τοπική κοινότητα δέν είναι
ποτέ άληθινά “καθολική”, γιατί λόγω τής ίδιας της φύσης είναι κλει-
στή καί περιορισμένη στά δικά της ένδιαφέροντα καί άνάγκες. Είναι όντο-
λογικά “έγωιστική” κι αυτό άληθεύει ειδικά για τίς άγροτικές κοινότητες. Αυτό
τόν κίνδυνο τής “φυσικοποίησης”, δηλαδή τής τέλει ταύτισης μέ τή φυ-
σική κοινότητα, αντιμετώπισε ή Έκκλησία στίς άρχές του τετάρτου αιώνα,
τόν κίνδυνο, μ’ άλλα λόγια, νά χάσει τήν καθολικότητα τής ζωής της. Ο μό-
νος τρόπος ν’ αντιδράσει σ’ αυτό τόν κίνδυνο ήταν νά διατηρήσει τίς “το-
πικές Έκκλησίες” μέσα σ’ ένα ευρύτερο έκκλησιαστικό πλαίσιο, έμποδίζοντάς

σχέση μεταξύ τῶν δύο προκάλεσε ἕνα προβληματισμό στή συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας. Τόν προβληματισμό αὐτό ἐκφράζει μέ ἔντονο τρόπο μία πράξη τῆς Ἐκκλησίας, πού ἔγινε γνωστή μέ τό ὄνομα «Fermentum». Ἡ πράξη αὐτή συνίστατο στήν ἀποστολή, μέσω τῶν Ἀκολουθῶν, τμήματος τῆς Θ. Κοινωνίας ἀπό τήν Εὐχαριστία, ἡ ὁποία τελέστηκε ἀπό τόν Ἐπίσκοπο σέ ὄσους δέν μπόρεσαν γιά κάποιο λόγο νά συμμετάσχουν σ' αὐτήν καί κυρίως πρός τίς ἐνορίες. Προϋπόθεση τοῦ «Fermentum» ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς ἡ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ὅτι δέν μπορούσε νά ὑπάρξει Εὐχαριστία ἀνεξάρτητη ἀπό τόν Ἐπίσκοπο καί ἐπομένως ἡ ἐνοριακή Εὐχαριστία εἶχε ἀνάγκη τῆς παρουσίας του σ' αὐτήν¹⁰.

Ἡ ἀρχή τῆς παρουσίας τοῦ

Ἐπισκόπου στήν ἐνοριακή Εὐχαριστία, τήν ὁποία ἐξέφραζε τό «Fermentum», διατηρήθηκε μέχρι τίς μέρες μας μέ τή μορφή ἄλλων λειτουργικῶν στοιχείων:

α) Ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῆς ἐνοριακῆς Εὐχαριστίας εἶναι τό μνημόσυνο τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἐπισκόπου καί μάλιστα στήν πολύ σημαντική στιγμή τῆς Ἀναφορᾶς. Ὁ πρεσβύτερος εἶναι ὑποχρεωμένος νά μνημονεύσει τό ὄνομα τοῦ τοπικοῦ Ἐπισκόπου, ὥστε ἡ σύναξη νά καταστεῖ ὀργανικό καί ἀναπόσπαστο ἐξάρτημα τῆς ἐπισκοπικῆς Εὐχαριστίας, μέσω τῆς ὁποίας ἐνώνεται σ' ἕνα σῶμα ἡ τοπική Ἐκκλησία¹¹.

β) Ὅλες οἱ σωζόμενες Λειτουργίες ἀποδίδονται σέ Ἐπισκόπους (π.χ. ἁγ. Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, Μ. Βασιλείου, ἁγ.

τες ἔτσι νά ταυτιστοῦν πλήρως μέ τή “ζωή τοῦ τόπου”, μ' ὅλους τους ἀναπόφευκτους περιορισμούς καί τήν ἐγωκεντρικότητά του. Ἡ ἀποδοχή ἔτσι ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς ἐπισκοπικῆς δομῆς, μέ τόν ἐπίσκοπο πού παραμένει στή “μητρόπολη” καί τούς ἱερεῖς πού εἶναι ἐπικεφαλῆς τῶν ἐνοριῶν, δέν ἦταν ἕνας συμβιβασμός μέ τίς αὐτοκρατορικές δομές διοίκησης, ἀλλά ἀντίθετα μία ἀντίδραση τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ στόν κίνδυνο νά “ἀποροφηθεῖ” ἀπό τή φυσική κοινωνία» (Ἀλεξάνδρου Σμέμαν, Ἡ ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας στό σύγχρονο κόσμο, μετάφρ. Ἰωσήφ Ροπλίδη, ἐκδ. Ἀκρίτας, Ἀθήνα 1993, σ. 213 - 214).

10. Βλ. Γ. Ζηζιούλα, ὁ.π., σ. 180 - 181.

11. Βλ. ὁ.π., σ. 183.

Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου). Ἀναμφίβολα, θά ἀποδίδονταν καί Λειτουργίες σέ πρεσβύτερους (ὅπως διασώζονται ἔργα πού ἀφοροῦν στή διδασκαλία καί στήν κατήχηση τοῦ λαοῦ στό ὄνομα τοῦ Ὁριγένη καί τοῦ Κλήμη), ἄν ὁ πρεσβύτερος στήν ἀρχαία Ἐκκλησία εἶχε καταστεί μέσω τῆς ἐνορίας ἡγούμενος πλήρους καί αὐτοτελοῦς εὐχαριστιακῆς σύναξης. Ἔτσι, ἡ λειτουργία παρέμενε στήν οὐσία ἐπισκοπικό λειτουργημα¹².

γ) Ἡ ἀξιόλογη διστακτικότητα, μέ τήν ὁποία ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία προέβαινε στή διάσπαση τῆς ἐπισκοπικῆς Εὐχαριστίας. Αὐτή ἡ ἀποθάρρυνση τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν εὐχαριστιακῶν συνάξεων προκάλεσε, πιθανότατα, καί τήν ἀπαγόρευση τῶν Ἱερῶν Κανόνων νά τελοῦνται τήν ἴδια ἡμέρα, στό ἴδιο θυσιαστήριο καί ἀπό τόν ἴδιο ἱερέα, περισσότερες ἀπό μία Εὐχαριστίες¹³. Ἡ ἀποθάρρυνση τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν εὐχαριστιακῶν συνάξεων φανερώ-

νεται καί ἀπό τό μέγεθος τῶν λατρευτικῶν χώρων πού κατασκευάζονταν στήν πρωτοχριστιανική ἐποχή. Οἱ ναοί τῶν πρώτων αἰώνων ἦ-ταν μεγάλοι, γιὰ νά μποροῦν νά συγκεντρώνουν μεγαλύτερο ἀριθμό πιστῶν¹⁴.

δ) Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Καιροῦ, κατά τήν ὁποία οἱ πρεσβύτεροι, πού θά τελέσουν τήν Εὐχαριστία, ἔρχονται τήν ὥρα τοῦ Ὁρθρου μπροστά στόν θρόνο τοῦ Ἐπισκόπου καί βάζουν μετάνοια. Μ' αὐτή τήν πράξη παίρνουν τήν εὐλογία γιὰ νά τελέσουν ἐν ὀνόματι τοῦ Ἐπισκόπου τήν Εὐχαριστία. Ὅταν λειτουργεῖ ὁ Ἐπίσκοπος, τελεῖ ὁ ἴδιος τήν Ἀναφορά, καί ἔτσι οἱ πρεσβύτεροι παίρνουν τήν εὐλογία του, ὑποκλινόμενοι καί ἀσπαζόμενοι τή δεξιά του, ὅταν ἐκεῖνος καθίσει στόν θρόνο του. Ὁ ἐπισκοπικός θρόνος σέ κάθε ἐνοριακό ναό δηλώνει τήν παρουσία τοῦ Ἐπισκόπου καί τήν ἐνότητα

12. Βλ. ὁ.π., σ. 182 - 183.

13. Βλ. ὁ.π., σ. 185 - 186.

14. Βλ. Γ. Μαντζαρίδης, ὁ.π., σ. 69.

τῆς Ἐκκλησίας στή μία Εὐχαριστία καί τόν Ἐπίσκοπο¹⁵.

ε) Τό διοριστήριο ἔγγραφο, τό «φιλότιμον» ἢ «κανονικόν». Τό διοριστήριο ἔγγραφο φέρει τήν ὑπογραφή τοῦ Ἐπισκόπου καί οὐσιαστικά δίνει τήν ἐντολή στόν πρεσβύτερο νά ποιμαίνει τήν ἐνορία καί νά τελεῖ τήν Εὐχαριστία στό ὄνομά του καί σέ ἐνότητα μ' αὐτόν. Μ' αὐτό γίνεται καί ἡ ἐγκατάσταση τοῦ πρεσβυτέρου στήν ἐνορία. Ὅλα αὐτά φανερώνουν τήν ἐξάρτηση τῶν πρεσβυτέρων ἀπό τόν Ἐπίσκοπο καί τήν ἐνότητα μαζί του¹⁶.

Ἀπό τά παραπάνω, φαίνεται καθαρά ἡ σχέση μεταξύ τῆς ἐνοριακῆς καί τῆς ἐπισκοπικῆς Εὐχαριστίας. Ἡ ἐνοριακή Εὐχαριστία εἶχε διαρκῆ ἀνάγκη ὄχι μόνο τῆς ἄδειας τοῦ Ἐπισκόπου, ἀλλά καί τῆς ζωντανῆς παρουσίας του, ὥστε στήν οὐσία νά μὴν ὑπάρχει παρά ἕνα θυσιαστήριο σ' ὅλη τήν Ἐπισκοπή. Μέ τόν τρόπο αὐτό, ἡ ἐνορία δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ὁ τοπικός ἐπιμερισμός τοῦ συνθρόνου τῶν πρεσβυτέ-

ρων, ἐνῶ τό ἕνα καί μοναδικό κέντρο τῆς εὐχαριστιακῆς ἐνότητας ἐξακολουθεῖ νά παραμένει ὁ ἐπισκοπικός θρόνος, ἀπό τόν ὁποῖο ἀντλεῖ τήν ὑπόστασί της κάθε ἐνοριακή Εὐχαριστία. Ὁ πρεσβύτερος τελεῖ τήν Εὐχαριστία ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ ὁποῖος καί παραμένει ἡ μόνη οὐσιαστικά κεφαλή τοῦ μυστηριακοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Οἱ θρόνοι τοῦ συνθρόνου διασκορπίστηκαν, ἀλλά δέν ἀπετέλεσαν ἰδιαίτερα κέντρα εὐχαριστιακῆς ἐνότητας. Εἶναι ἀπλῶς ἀκτίνες τοῦ ἰδίου κύκλου, συνεχῶς ἐξαρθώμενες ἀπό τό ἕνα κέντρο, τό ὁποῖο κατέχει ὁ Ἐπίσκοπος. Ἔτσι, κάθε τοπική Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ καί μετά τήν ἐμφάνιση τῶν ἐνοριῶν νά εἶναι ἕνας ὁλόκληρος κύκλος, ἕνα σῶμα, τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, πού πραγματοποιεῖται ἱστορικά σέ κάθε Εὐχαριστία¹⁷.

(Συνεχίζεται)

15. Βλ. Δ. Βακάρου, ὁ.π., σ. 19.

16. Βλ. ὁ.π., σ. 19.

17. Βλ. ὁ.π., σ. 19 - 20.

Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων

Δρος Φαίδωνος Παπαδοπούλου
Θεολόγου

Ἡ ἐνσυνείδητη καί χριστιανοπρεπής συμμετοχή στίς μεγάλες ἐκκλησιαστικές ἐορτές, προϋποθέτει κατάλληλη πνευματική προετοιμασία, μέρος τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ καί ἡ νηστεία. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τήν καθιέρωση μικροῦ ἢ μεγάλου ἀριθμοῦ ἡμερῶν νηστείας πρὶν ἀπό τά Χριστούγεννα, τά Θεοφάνεια, τήν Ἀνάσταση, τή Μεταμόρφωση, τήν Κοίμηση τῆς Θεοτόκου, τήν ἐορτή τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ἀλλά καί κατά τήν ἡμέρα τῆς Ὑψωσης τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καί τῆς Ἀποτομῆς τῆς Κεφαλῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ εἰδικότερα στή νηστεία πού προηγείται τῶν Χριστουγέννων, εἶναι σημαντικό νά ληφθεῖ ὑπόψιν ὅτι μέχρι καί τίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰώνα, ἡ Θεία

Γέννηση συνεορταζόταν μέ τή Βάπτιση τοῦ Κυρίου (6 Ἰανουαρίου), ἐξοῦ καί ὁ ὄρος «Θεοφάνεια», ἀφοῦ μέ τή Γέννησή Του φανερώθηκε ὁ Θεός ἐν σαρκί (βλ. Α΄ Τιμ. γ΄, 16). Ἡ ἡμέρα αὐτή ἀποτελοῦσε ὀρόσημο, γιατί κατ' αὐτήν πραγματοποιῶνταν οἱ ὁμαδικές βαπτίσεις τῶν Κατηχουμένων. Ἐξαιτίας τοῦ φωτισμοῦ τῶν Κατηχουμένων ἀπό τή Χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τίς ἀναμμένες λαμπάδες πού κρατοῦσαν κατά τήν ἡμέρα αὐτή, προέκυψε καί ἡ ὀνομασία «Ἐορτή τῶν Φώτων». Κατάλοιπο τῆς προετοιμασίας τῶν Κατηχουμένων γιά τό βάπτισμα, ἀλλά καί ὠφέλιμη γιά τοὺς πιστούς, εἶναι ἡ αὐστηρή νηστεία τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων.

Ἡ περίοδος νηστείας πρὶν ἀπό τά Χριστούγεννα εἶναι γνωστή ὡς «Σαρακοστή τῶν

Χριστουγέννων» ή απλά «Τεσσαρακοστή», σέ αντιδιαστολή μέ τήν πρό τοῦ Πάσχα περίοδο τῶν νηστειῶν, πού ὀνομάζεται «Μεγάλη Τεσσαρακοστή». Ἡ ἀνάγκη γιά υἰοθέτηση τοῦ χαρακτηρισμοῦ «Μεγάλη», προϋποθέτει τήν ὑπαρξη καί τῶν δύο περιόδων νηστείας ἥδη ἀπό τούς πρώτους χριστιανικούς αἰῶνες, γεγονός πού ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τήν ἐρμηνεία τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου στόν Γ' Κανόνα τῆς Τοπικῆς Συνόδου τῆς Νεοκαισαρείας (ὑποσημ. 1), ὅπου ἀποδεικνύει τήν ὑπαρξη τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων.

Οἱ δύο προαναφερθεῖσες περίοδοι νηστείας διαφέρουν νοηματικά, ἀφοῦ ἡ πρό τοῦ Πάσχα περίοδος εἶναι κατανοητή καί ὀδηγεῖ τούς πιστούς σέ συμμετοχή στό Πάθη καί τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, ἐνῶ ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων, ὅπως σημειώνει χαρακτηριστικά ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, γίνεται «πρός τιμή τοῦ Χριστοῦ πού θά γεννηθεῖ, ἀλλά καί γιά τήν ἐξά-

λειψη τῶν δικῶν μας ἀμαρτιῶν».

Ἡ Σαρακοστή τῶν Χριστουγέννων ἀρχίζει ἀπό τήν ἐπομένη τῆς ἡμέρας μνήμης τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Φιλίππου (14 Νοεμβρίου), ὅπως φανερώνει καί ἡ λαϊκή ρήση «Τ' Ἄη Φιλίππου ἐπέρασαν». Ἡ ρήση αὐτή ὑποδηλώνει τήν ἀφοσίωση τῶν Κυπρίων στήν Ἐκκλησιαστική Παράδοση, ἀφοῦ μετά τή συγκεκριμένη γιορτή δέν ἐπιτρέπονται ἀρραβῶνες ἢ γάμοι μέ τά συνεπακόλουθα γλέντια καί διασκεδάσεις, λόγω τῆς νηστείας.

Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ στό διαιτολόγιο, ἡ πρό τῶν Χριστουγέννων νηστεία εἶναι λιγότερο αὐστηρή τῆς ἀντίστοιχης τοῦ Πάσχα. Ἐπιτρέπει τήν κατάλυση ἐλαίου, οἴνου καί ψαριοῦ, ἐκτός Τετάρτης καί Παρασκευῆς (ἡμέρες ἀλάδωτης νηστείας). Ἡ κατανάλωση ψαριοῦ ἐπιτρέπεται ἀπό τήν ἐορτή τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας στίς 21 Νοεμβρίου μέχρι τίς 12 Δεκεμβρίου (σύμφωνα μέ τήν κυπριακή τοπική παράδοση) ἢ ἀπό τίς 15 Νοεμβρίου μέχρι τίς

17 Δεκεμβρίου, ὅπως συνηθίζεται στήν Ἑλλάδα.

Ἡ κατανάλωση ψαριῶν, πού ἀσφαλῶς δέν ἔχει ὑποχρεωτικό χαρακτήρα, δέν ἀποτελεῖ οὐσιώδη παράμετρο αὐτῆς τῆς περιόδου νηστείας. Ἀποδεικνύει, ὡστόσο, τόν φιλόνητο χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας καί τή σοφία τῶν Ἁγίων Πατέρων, οἱ ὅποιοι, λαμβάνοντας ὑπόψη τίς ἀυξημένες ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ σέ θερμίδες κατά τή χειμερινή περίοδο, θέσπισαν μία λιγότερο ἀπαιτητική περίοδο νηστείας. Δίκαια, ἄλλωστε, ἔχει γραφεῖ, ὅτι ἐ-μεῖς οἱ Χριστιανοί δέν εἴμαστε σωματοκτόνοι, ἀλλά παθοκτόνοι.

Ἡ διαφοροποίηση ἀνάμεσα στίς κατά τόπους Ἐκκλησίες σχετικά μέ τό τέλος τῆς περιόδου κατάλυσης σέ ψάρια, ὀφείλεται σέ λόγους ἱστορικούς, ἀλλά καί πρακτικούς. Ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων - πού ὅπως καί ὄλες οἱ ὑπόλοιπες εἶχε ἀρχικά διάρκεια μόνο μίας ἐβδομάδας, ἀφοῦ οἱ πιστοί συνήθιζαν νά κοινωνοῦν συχνά-συσχετίστηκε μέ τήν ἐορτή τῶν

Ἁγίων Προπατόρων, πού καθιερώθηκε ἀργότερα, μέ προφανῆ στόχο τήν προβολή τῶν ἁγίων μορφῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ γιορτή αὐτή τελεῖται τήν προτελευταία Κυριακή πρῖν ἀπό τά Χριστουγεννα καί συνεπῶς ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 17 Δεκεμβρίου ἢ νωρίτερα ἀπό τίς 11 τοῦ ἰδίου μήνα. Μέ αὐτή τή λογική, ἡ Ἑλλαδική Ἐκκλησία υἱοθέτησε τή 17η Δεκεμβρίου ὡς τελευταία ἡμέρα πρῖν ἀπό τήν τελευταία ἐβδομάδα αὐστηρῆς νηστείας, ἐνῶ ἡ Κυπριακή Ἐκκλησία, πρὸς τιμὴν τοῦ Κυπρίου Ἁγίου Σπυρίδωνα Ἐπισκόπου Τριμυθοῦντος, κατέληξε στή 12η Δεκεμβρίου.

Αὐτό πού πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη μας, τελειώνοντας, εἶναι ὅτι σημασία δέν ἔχουν οἱ λεπτομέρειες τῆς νηστείας τῶν Χριστουγέννων, ἀλλά, ὅπως προαναφέρθη, τό νά νηστεύουμε συνειδητά «πρὸς τιμὴν τοῦ Χριστοῦ πού θά γεννηθεῖ, ἀλλά καί γιά τήν ἐξάλειψη τῶν δικῶν μας ἁμαρτιῶν».

«Ὁρθόδοξη Ψυχο-λογία»

Πρωτοπρ. Δημητρίου Κωστοπούλου
Θεολόγου

(Συνέχεια από τό προηγούμενο)

Λογισμοί

Τά πάθη πού ἀρρωσταίνουν τόν νοῦ καί τήν καρδιά, τελικά δέ τήν ψυχή, ξεκινοῦν ἀπό τούς λογισμούς. Ὅταν οἱ Ἅγιοι Πατέρες μιλοῦν γιά λογισμούς, δέν ἐννοοῦν ἀπλῶς τίς σκέψεις, ἀλλά τίς εἰκόνες καί τίς παραστάσεις μαζί μέ τίς ὁποῖες συνδυάζονται οἱ ἀνάλογες κάθε φορά σκέψεις.

Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής λέει ὅτι ὑπάρχουν ἀπλοί καί σύνθετοι λογισμοί ἢ ἐμπαθεῖς.

Ἀπλός λογισμός εἶναι ἡ ἀπλή θέα ἢ μνήμη ἑνός πράγματος ἢ προσώπου (π.χ. χρυσάφι, γυναίκα, ἄνδρας κ.λπ.).

Ὅταν στή σκέψη αὐτῶν τῶν πραγμάτων εἰσχωρήσει «φιλία ἄλογος ἢ μῖσος ἄκριτον», τότε ὁ λογισμός γίνεται **σύνθετος ἢ ἐμπαθής**. Π.χ. ἀπλός λογισμός -καί ἄρα ὄχι ἐφάμαρτος- εἶναι ἡ σκέψη τοῦ χρυσοῦ ἢ μίας γυναίκας ἢ ἑνός ἀνδρα. Σύνθετος εἶναι νά ἀκολουθήσει ἀγάπη ἄλογος, δηλαδή παράλογη, γιά τό χρυσάφι ἢ τή γυναίκα (πού μᾶς ὀδηγεῖ σέ παράχρησιν ἢ κατάχρησιν αὐτῶν) ἢ μῖσος ἄκριτον, δηλαδή χωρίς ἡρεμὴ κρίση νά δείξω μῖσος πρὸς ἕναν ἄνθρωπο πού μέ ἔβλαψε. Αὐτές οἱ σκέψεις εἶναι ἐφάμαρτες, λογισμοί ἐμπαθεῖς.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, ὁ Σιναΐτης, πε-

ριγράφει τήν ἐξέλιξη τοῦ λογιμοῦ, ὥσπου νά γίνει πάθος καί νά μολύνει τήν καρδιά:

Α) **Προσβολή.** Μία τυχαία κακή εἰκόνα ἢ ἕνας πονηρός λόγος, πού ἔρχεται στόν νοῦ καί στήν καρδιά μέσω τῶν πέντε αἰσθήσεων ἢ τῆς φαντασίας.

Ἡ προσβολή δέν εἶναι ἐφάμαρτη. Τήν εἶχε καί ὁ Κύριος κατά τούς τρεῖς πειρασμούς, στούς ὁποίους Τόν υπέβαλε ὁ διάβολος μετά τήν τεσσαρακονθήμερή Του νηστεία (βλ. Ματθ. δ', 1 - 11).

Β) **Συνδυασμός.** Ἡ συζήτηση μέ τήν κακή εἰκόνα ἢ τόν πονηρό λόγο. Ἡ συζήτηση μαζί τους δέν εἶναι καί τόσο ἐφάμαρτη. Αυτό, βέβαια, ἐξαρτᾶται ἀπό τήν πνευματική κατάσταση τοῦ προσβαλλομένου (π.χ. ὁ Κύριος πού δέν ἠμάρτησε διαλεγόμενος μέ τόν διάβολο, ἀλλά ἀπέρριψε τήν προσβολή τῶν λογισμῶν [βλ. ὁ.π.]). Ἕνας πνευματικά ἀνώριμος ὀφείλει νά

μὴν διαλέγεται μέ τόν κακό λογισμό, γιατί κινδυνεύει νά συγκατατεθεῖ σέ αὐτόν.

Γ) **Συγκατάθεση.** Ἡ μέ εὐχαρίστηση στροφή τῆς καρδιάς πρὸς τόν λογισμό. Τότε ἀρχίζει νά γίνεται ἁμαρτία.

Δ) **Αἰχμαλωσία.** Ἡ βίαιη καί ἀθέλητη ἀπαγωγή τῆς καρδιάς καί ἔνωση μέ τόν λογισμό.

Ε) **Πάλιν.** Ὁ ἀγώνας τῆς καρδιάς, πού αἰχμαλωτίστηκε ἀπ' τόν λογισμό, νά μὴν ὑποκύψει στήν ἁμαρτία.

ΣΤ) **Πάθος.** Ἄν (παρά τήν πάλιν) δέν ὑποχωρεῖ ὁ λογισμός καί χρονίζει, τότε γίνεται πάθος, ἔστω καί ἂν δέν γίνει πράξη.

Ζ) **Πράξη.** Συνήθως, τό χρονίζον πάθος ὀδηγεῖ τήν καρδιά στήν πλήρη ὑποχώρηση καί στή διάπραξη τῆς ἁμαρτίας.

Ὅταν οἱ κακοί λογισμοί χρονίζουν, τότε καί οἱ κακές πράξεις ἐπαναλαμβάνονται, ὅπως λέγει ὁ Ἀββᾶς

Δωρόθεος: «*μένομεν όλον τόν χρόνον ἡμῶν σπύόμενοι ἐκ τῶν λογισμῶν ἡμῶν κατ' ἀλλήλων καί συντριβόντες ἑαυτούς*». Δηλαδή σαπίζουμε πνευματικά καί συντριβόμαστε, ἀλλά καί μέ τούς ἄλλους συγκρούμαστε καί ἡ κοινωνία ἀποσυντίθεται. «*Ἐξαγγέλλω σοι Σωτήρ τάς ἀμαρτίας, ἅς ἠργασάμην, καί τάς τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματός μου πληγάς, ἅς μοι ἔνδον μαιφόνου λογισμοί ληστικῶς ἐναπέθηκαν*» (Ἁγίου Ἀνδρέα Κρήτης, Μέγας Κανών).

Ἡ κυρίευση τῆς καρδιάς ἀπό τούς λογισμούς καθιστᾶ ἀδύνατη καί τήν προσευχή. «*Πολλάκις τήν ὑμνωδίαν ἐκτελῶν, εὐρέθην τήν ἀμαρτίαν ἐκπληρῶν. Τῇ μέν γλώττῃ ἄσματα φθεγγόμενος, τῇ δέ ψυχῇ ἄτοπα λογιζόμενος*» (Παρακλητική). Κι ἂν κάποιος ἐπιχειρεῖ νά προσευχηθεῖ, ἔχοντας λογισμούς, ἐξοργίζει τόν Θεό. Ὁ Θεός, λέγει ὁ Ἅγ. Ἰωάννης τῆς Κλίμακος, βδε-

λύσεται ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παρίσταται στήν προσευχή καί δέχεται ἀκαθάρτους λογισμούς, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι βδελυκτός, σέ ἐπίγειο βασιλέα, ἐκεῖνος πού παρίσταται μπροστά του καί στρέφει τό πρόσωπό του ἀπ' αὐτόν καί συζητεῖ μέ τούς ἐχθρούς του.

Ἡ θεραπεία τῶν λογισμῶν

Ἡ θεραπεία τῶν λογισμῶν πραγματοποιεῖται μέ τήν **ἐξαγόρευση**. Τό κυριότερο ὄπλο γιά τήν καταπολέμηση τῶν λογισμῶν εἶναι ἡ ἐξομολόγησή τους σέ ἔμπειρο πνευματικό. Ὁ Ὅσιος Κασσιανός ὁ Ρωμαῖος λέγει χαρακτηριστικά, ὅτι ὅπως ὅταν ἓνα φίδι βγεῖ ἀπό μία σκοτεινή τρύπα, ἀμέσως σπεύδει νά ἐξαφανιστεῖ, ἔτσι «*καί οἱ πονηροί λογισμοί, διά τῆς ἀρίστης ὁμολογίας καί ἐξαγορεύσεως φανερωθέντες, σπουδάξουσι φεύγειν ἀπό τοῦ ἀνθρώπου*» (Φιλοκαλία,

Τόμ. Α', σ. 89). Ἀντιθέτως, λέγει ὁ Ὅσιος, «ὁ σιωπῶν εἰπεῖν αὐτοῦ τούς λογισμούς μένει ἀθεράπευτος».

Ὅμως, μετά τήν ἐξαγόρευση χρειάζεται καί συνεχῆς ἀγώνας, γιά νά μὴ ξανακυριευθεῖ ὁ νοῦς καί ἡ καρδιά ἀπό τούς λογισμούς. Ἔτσι, χρειάζεται διαρκῶς:

Α) Νήψη. Ὁ ὄρος προέρχεται ἀπό τό ρῆμα «νήφω» καί σημαίνει βρίσκομαι σέ συνεχεῖ ἐπαγρύπνηση. Ὁ Χριστιανός ὀφείλει νά προσέχει τίς πέντε του αἰσθήσεις, ἐπειδή «ἀνέβη θάνατος διά τῶν θυρίδων ὑμῶν» (Ἱερεμίας θ', 21). Θυρίδες εἶναι οἱ αἰσθήσεις.

Β) Ἀταραξία. Ἡ ταραχή τῆς ψυχῆς, λόγῳ τῶν λογισμῶν, δίνει εὐκαιρία στόν διάβολο νά πλανήσει πιό ἄνετα τόν ἄνθρωπο. Χρειάζεται, λοιπόν, ἐμπιστοσύνη στόν Θεό καί ἤρεμη ἀντίσταση, χωρίς λύπη καί ἀκνηδία.

Γ) Περιφρόνηση καί ἀπόρριψη τῶν λογισμῶν. Νά μὴν τούς δεχόμαστε καθόλου.

Δ) Μελέτη τοῦ λόγου Θεοῦ, μέσα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή καί τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μελέτη στρέφει τή διάνοια καί τήν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου στόν Θεό καί ἔτσι μπορεῖ πιό εὐκολά νά ἀποδιώξει κάθε προσβολή λογισμοῦ.

Ε) Προσευχή. Ἡ προσευχή ἀποτελεῖ ἀλεξιτίριο τῶν πονηρῶν λογισμῶν (αὐτή πού γίνεται χωρίς φαντασία καί χωρίς ἀποδοχή οὔτε καλῶν οὔτε κακῶν λογισμῶν). «Σύ δέ ἐρχομένων τῶν λογισμῶν, ἐπικαλοῦ τόν Κύριον Ἰησοῦν συχνῶς καί ἐπιμόνως καί φεύγονται», λέγει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος (Φιλοκαλία, Τόμ. Δ', σ. 81).

ΣΤ) Ἀσκήση. Ἀσκήση σημαίνει τό νά ἀσκούμαστε στήν τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου μέ κάθε δυνατή ἀκρίβεια.

(Συνεχίζεται)

Ἡ ἀπλότητα καί ἡ καθαρότητα¹

Ἐπιμέλεια:
Μιχάλη Νικολάου
Θεολόγου

**Ἡ ἀπλότητα, τό πρῶτο
παιδί τῆς ταπεινώσεως**

Τό πρῶτο παιδί τῆς ταπεινώσεως εἶναι ἡ ἀπλότητα. Καί ὅταν ὑπάρχει στόν ἄνθρωπο ἀπλότητα, ὑπάρχει καί ἀγάπη, θυσία, καλοσύνη, φιλότιμο, εὐλάβεια. Ὁ ἀπλός ἄνθρωπος ἔχει καθαρότητα ψυχῆς καί μία ἀπεριέργη ἐμπιστοσύνη στόν Θεό. Ἡ ἀπλότητα ἦταν ἡ κατάσταση τοῦ Ἀδάμ πρό τῆς πτώσεως, πού τά ἔβλεπε ὅλα ἀγνά καί καθαρά, γιατί ἦταν ντυμένος μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀπλός καί ἀπονήρευτος ἄνθρωπος, ἐπειδή ἔχει ταπείνωση δέχεται τή Χάρη ἀπό τόν Θεό,

ὁ Ὅποιος εἶναι ἀπλός καί φύσει ἀγαθός. Στόν ἄνθρωπο πού ἔχει πραγματική ἀπλότητα δέν ὑπάρχει υπερφάνεια.

Βέβαια, μπορεῖ κάποιος νά μιμεῖται μερικές ἐκδηλώσεις τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου, χωρίς νά ἔχει πραγματική ἀπλότητα. Καί κάνοντας τόν ἀπλό, νά πετυχαίνει αὐτό πού θέλει. Ὅποιος, ὅμως, παριστάνει τόν ἀπλό γιά νά πετύχει κάτι, μέσα σ' αὐτήν τήν ἀπλότητα ὑπάρχει ἡ πιό χονδρή πονηριά. Εἶναι σάν νά φοράει ἕνας γέρος καλτσάκια μικροῦ παιδιοῦ, γιά νά τοῦ κάνουν τά χατίρια πού κάνουν σ' ἕνα παιδί. Ἐνῶ, αὐτός πού ἔχει

1. Ἀποσπάσματα ἀπό τό βιβλίο, Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, Λόγοι Ε', Πάθη καί Ἀρετές, Ἱερὸν Ἑσυχαστήριον «Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτή Θεσσαλονίκης 2009.

άπλότητα, έχει και ευθύτητα και διάκριση.

Άλλο άπλότητα και άλλο αναιδεια

Ἡ αναιδεια αναπαύει τόν ἄνθρωπο κοσμικά. Φέρεται κανείς μέ αναιδεια και ἱκανοποιεῖ τόν ἐγωισμό του. Δέν αναπαύει τόν ἄνθρωπο πραγματικά. Ἐνῶ ἡ ἀπλότητα αναπαύει πνευματικά, ἀφήνει στήν καρδιά μία ἀπαλάδα. Ὅταν λέμε «ἀπλότητα» δέν ἐννοοῦμε νά φέρεται κανείς ἀνόητα. Νά μὴν τά μπερδεύουμε. Μπορεῖ κάποιος νά μιλά, χωρίς νά σκέφτεται και νά νομίζει ὅτι κινεῖται ἀπλά. Ἐχει λίγη φυσική ἀπλότητα, τοῦ λείπει ὅμως ἡ σύνεση και ἐνῶ στό μυαλό δέν εἶναι παιδί, φέρεται σάν παιδί. Ἐάν κάποιος λέει ἢ κάνει κάτι μέ πραγματική ἀπλότητα, και παρεξηγήσιμο νά εἶναι, δέν παρεξηγεῖται ὁ ἄλλος, γιατί ὁ ἀπλός ἔχει Χάρι Θεοῦ και δέν προκαλεῖ. Ἐνῶ κάποιος

πού δέν ἔχει ἀπλότητα και σοῦ μιλάει μέ εὐγένεια κοσμική, σοῦ σπάζει τά κόκκαλα.

«Γίνεσθε ὡς τά παιδιά»

Ἡ φυσική ἀπλότητα εἶναι ἡ ἀπλότητα πού ἔχει ἕνα μικρό παιδί. Τό παιδί, ὅταν κάνει μία ἀταξία, τό μαλώνεις και κλαίει. Ἐάν μετά τοῦ δώσεις ἕνα αὐτοκινητάκι, πάει, τά ξεχνάει ὅλα. Δέν ἐξετάζει, γιατί προηγουμένως τό μάλωσες και ὕστερα τοῦ ἔδωσες τό αὐτοκινητάκι, ἐπειδή ὁ μικρός δουλεύει μέ τήν καρδιά, ἐνῶ ὁ μέγανος δουλεύει μέ τή λογική. Ἡ φυσική ἀπλότητα, ὅπως και ὅλες οἱ φυσικές ἀρετές, χρειάζεται λαμπικάρισμα. Ὁ φύσει ἀπλός ἄνθρωπος ἔχει ἀκακία, καλοσύνη κ.λπ., ἔχει ὅμως και τίς παιδικές πονηρίες. Μπορεῖ νά μὴν σκεφθεῖ κακό γιά τόν διπλανό του, ἀλλά, ἄν πρέπει νά διαλέξει ἀνάμεσα σέ δύο πράγματα, θά πάρει τό καλύτερο

για τόν έαυτό του και θά άφήσει τό χειρότερο στόν άλλο. Είται σάν ένα κομμάτι χρυσός πού έχει σέ μικρό ποσοστό και άλλα μείγματα και χρειάζεται νά περάσει από τό χωνευτήρι, για νά μείνει χρυσός καθαρός. Πρέπει, δηλαδή, νά καθαρισθεί ή καρδιά του από κάθε πονηρία, ιδιοτέλεια κ.λπ. και τότε θά φθάσει στην κατάσταση τής τελείας απλότητας.

Μέσα στην άληθινή αγάπη του Χριστού, στην κατάσταση εκείνη τής απλότητας και καθαρότητας, αναπτύσσεται ή καλή παιδικότητα, την όποία ζητά ό Χριστός ν' αποκτήσουμε. «Γίνεσθε ως τά παιδιά», λέει.

Ό άπλός άνθρωπος έχει όλο καλούς λογισμούς

Ό άπλός άνθρωπος είναι άκακος και άπονήρευτος. Και τό κακό και τό άσχημότητα μετατρέπει σέ καλό. Έχει

πάντα καλούς λογισμούς για τούς άλλους, γι' αυτό τούς βλέπει όλους καλούς και πάντα περιμένει τό καλό. Δέν είναι κουτός, αλλά νομίζει ότι, όπως σκέπτεται αυτός, έτσι σκέπτονται και οί άλλοι.

Ό απλότητα ξεκουράζει

Είται πολύ κουραστικό, όταν δέν υπάρχει απλότητα και έμπιστοσύνη. Τότε, για νά πεις μία κουβέντα στον άλλον, χρειάζεται πρόλογος, επίλογος, εξηγήσεις... Έτσι ή ζωή γίνεται τυρανία, μαρτύριο. Ένω, όταν υπάρχει απλότητα, λές στον άλλον «τώρα κάθισε» και κάθεται, «τώρα δέν χρειάζεσαι, φύγε» και φεύγει, χωρίς νά φοβάσαι μήπως παρεξηγηθεί. Ό απλότητα ξεκουράζει, ένω ή έλλειψη απλότητας κουράζει. Όταν κανείς εκφράζει άπλά αυτό πού νιώθει και έχει απλότητα στή συναναστροφή

του, δέν ζαλίζεται από τούς λογισμούς, ούτε μπερδεύεται καί ό ίδιος έλευθερώνεται καί τούς άλλους βοηθάει. Άλλιώς, έχει συνέχεια τήν ανησυχία μήπως κάνει κάτι καί στενοχωρηθεϊ ή πειραχθεϊ ό άλλος. Έτσι καί στενοχωριέται καί ανάπαυση δέν βρίσκει, αλλά καί ή συμπεριφορά του γίνεται αφύσικη. Η απλότητα μέ τόν φιλότιμο άγώνα καί μέ τήν έμπιστοσύνη στόν Θεό φέρνουν έσωτερική ειρήνη καί χαρά καί γεμίζει ή ψυχή από έλπίδα καί παρηγοριά.

Μέ τήν άγια απλότητα γνωρίζει ό άνθρωπος τά μυστήρια του Θεού

Όσοι απέκτησαν τήν έσωτερική απλότητα καί καθαρότητα βλέπουν καί τά υπερφυσικά πράγματα πολύ άπλά, σάν φυσικά, γιατί στόν Θεό όλα άπλά είναι, όπως καί ό Ίδιος είναι πολύ άπλός, καί μās τό φανέρω-

σε ό Υίός Του επί τής γής μέ τήν άγια Του απλότητα. Μέ τήν άγια απλότητα μπορεϊ ένας άνθρωπος, χωρίς πολλή μελέτη, όχι μόνο νά γνωρίσει τά μυστήρια του Θεού, αλλά καί νά τά ζήσει.

Γιά ν' αναπαυθεϊ ή Χάρις του Θεού στόν άνθρωπο, πρέπει νά υπάρχει μέσα του αυτό τό άδολο, τό καθαρό. Ό Θεός χαρίζεται σε όσους έχουν έξαγνισμένη απλότητα. Όταν προηγηθεϊ ή απλότητα καί ή καθαρότητα, μέ τί θερμή πίστη καί τήν εύλάβεια, φθάνει μετά ό άνθρωπος νά έχει θεϊα γεγονότα καί νά γνωρίζει τά μυστήρια του Θεού, χωρίς νά έχει γνώσεις. Γιατί τότε φιλοξενεϊται μέσα του ή Άγια Τριάδα καί μέ τόν θεϊο φωτισμό πού έχει βρίσκει εύκολα τά κλειδιά των θείων νοημάτων καί έρμηνεύει τό πνεύμα του Θεού πολύ άπλά καί φυσικά, χωρίς διανοητικό πονοκέφαλο.

Τό μυστικό τῆς αἰώνιας νεότητας

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Τὴν ἔπιασαν ἐξ ἀπροόπτου τῆς γιαγιά. Μόλις εἶχε παραδώσει τὸν μικρὸν δισέγγονο, πού πρόσεχε ὅσο οἱ γονεῖς του ἦταν στή δουλειά, καί προσπαθοῦσε νά βάλει σέ τάξη τὸ σπίτι, νά μαζέψει τὰ κουζινικά, στά ὁποῖα εἶχε ἰδιαίτερη συμπάθεια ὁ μικρὸς καί κάθε μέρα τῆς τὰ ἔβγαζε ἕνα-ἕνα ἀπὸ τὰ ντουλάπια, γιὰ νά παίξει. Αὐτὸ δέν τὴν πείραζε, γιατί εἶχαν περάσει πολλοὶ ἀπὸ τὰ χέρια της καί ἔβρισκε ὅτι οἱ κατσαρόλες καί τὰ τηγάνια εἶναι τὰ πιὸ ἀκίνδυνα γιὰ τὰ μικρά της. Αὐτὸ πού τὴν δυσκόλευε ἦταν πού ὁ μικρὸς στό τέλος, ἂν δέν τὸν προλάβαινε, ἔμπαινε ὁ ἴδιος σ' ἕνα ντουλάπι καί δέν ἐννοοῦσε νά βγεῖ.

Καθὼς ἦταν ἀφοσιωμένη στίς δουλειές της καί ἀτμηέλητη ἠγιαγιά, νά σου καί εἰσβάλλει στό σπίτι μέ μία τούρτα ὁ πρῶτος της γιός. «Χρόνια πολλά», φώναξε καί πίσω του ἄρχισαν νά

μπαίνουν παρέες-παρέες παιδιά καί ἐγγόνια. Οἱ κόρες καί οἱ νύμφες ἔφερναν καί τίς πιατέλες τους μέ ὅ,τι ἡ κάθε μία εἶχε φτιάξει γιὰ τὸ πάρτι-ἐκπλήξη γιὰ τὰ ἐβδομηντάχρονα τῆς γιαγιάς.

Σάστισε γιὰ μιά στιγμή ἡ γιαγιά κι ὕστερα προσπάθησε νά θυμηθεῖ τὴν ἡμερομηνία. Συνήθως, συνδύαζε τὴν ἡμερομηνία μέ τὸν ἐορταζόμενο Ἅγιο καί τὴν θυμόταν. Σήμερα ὁμως δέν ἦταν μεγάλη γιορτή καί ξεχάστηκε. «Αὐτὸς ὁ ἐγγονός σου, πού μοῦ ξεσηκώνει τὸ σπίτι, ζωὴ νά ἔχει, νομίζεις μοῦ ἀφήνει ὥρα νά σκεφτῶ; Οὔτε πού θυμίσθηκα τὴν ἡμερομηνία», ἀπάντησε στὸν γιό της. «Καί πές μου, μιᾶς σοβαρά, θά γιορτάσω ἐγὼ γενέθλια; Δέν εἴμαστε καλά. Ἐγὼ τῆς γιορτῆς μου ξέρω νά τὴν γιορτάζω στὴν Ἐκκλησία. Ἔτσι πρέπει νά γιορτάζουμε οἱ Χριστιανοί».

«Ἐμεῖς, πάντως, θά γιορτάσουμε τῆς γιαγιάς μας τὴν καλή

πού μᾶς μεγάλωσε», πετάχτηκε ἡ ἔγγονή καί συμφώνησαν οἱ ὑπόλοιποι, διότι αὐτά τὰ γενέθλια ἦταν σταθμός καί ἔπρεπε νά τὰ γιορτάσουν, γι' αὐτό μαζεύτηκαν ὅλοι. Ἄλλο πού δέν ἤθελε ἡ γιαγιά νά τούς βλέπει ὅλους μαζεμένους, μικρούς καί μεγάλους, κι ἄς ἔκαναν ὅ,τι ἤθελαν. «Δέν μέ εἰδοποιήσατε νά ἀλλάξω ροῦχα, νά ἔτοιμαστῶ..., τουλάχιστον νά σᾶς ἔφτιαχνα καμιά πίτα...», διαμαρτυρήθηκε. «Γιαγιά, δέν ξέρεις τί εἶναι τό surprise party, δέν εἰδοποιοῦν», ἄρχισε νά ἐξηγεῖ ὁ ἔγγονός καί ταυτόχρονα ἔβγαζε φωτογραφίες μέ τό κινητό του. «Νά μιά φυσική αὐθεντική φωτογραφία», ἔδειξε στή γιαγιά μέ ἰκανοποίηση. «Ἐμένα μοῦ ἀρέσει αὐτή ἡ γιαγιά».

«Αὐτή τή φωτογραφία θέλω νά μοῦ τήν ἐμφανίσεις. Θέλω νά τήν ἔχω», ζήτησε ἡ γιαγιά. «Τίς φωτογραφίες δέν τίς ἐμφανίζουμε, τίς τυπώνουμε», τήν πείραξε ὁ ἔγγονός. «Κάνε ὅ,τι θέλεις, ἐγώ θέλω νά τήν ἔχω σέ χαρτί». Ἔφυγε γιά λίγο ὁ νεαρός γιά τό σπίτι του, πού ἦταν

δίπλα, γιά νά ἐκτελέσει ἄμεσα τήν ἐπιθυμία τῆς γιαγιάς του, μᾶς καί εἶχε τήν τιμητική της. Σέ λίγο ὅλα ἦταν ἔτοιμα γιά τή γιορτή τῶν γενεθλίων. Ἡ γιαγιά γελοῦσε μέ τήν καρδιά της. «Ποῦ εἶσαι μανούλα μου, νά δεῖς πού γιορτάζω τὰ γενέθλιά μου τώρα στά γεράματα. Θά σβήσω κι ἐγώ τὰ κεράκια μου». «Πάνω ἀπό τὰ -άντα καί τὰ -ήντα ἕνα βάζουμε. Δέ θά τήν κάνουμε κόσκινο τήν τούρτα μέ τίς τρύπες τῶν κεριῶν», ἀπάντησε ὁ γιός της.

«Χρόνια πολλά γιαγιάκα μας», ἔγραφε πάνω ἡ τούρτα καί ἡ γιαγιά, χωρίς νά πει τίποτε, πρῖν σβήσει τό κεράκι της, χάραξε μέ τήν ἄκρη τοῦ μαχαιριοῦ στήν τούρτα «καλόν παράδεισο». Πῆγαν νά διαμαρτυρηθοῦν κάποιοι, ἀλλά ἤξεραν ὅτι αὐτή ἦταν ἡ ἀγαπημένη της εὐχή γιά τόν ἑαυτό της καί ὅλους, πού τήν ἔλεγε πάντα χωρίς ἴχνος μελαγχολίας γιά τήν ἡλικία της. Ἡ

γιορτή συνεχίστηκε χαρούμενα ανάμεσα σέ γέλια, φωνές καί λίγο κλάμα τῶν πιό μικρῶν, πού δέν καταλάβαιναν τήν κατάσταση.

«Γιαγιά, πές μας τήν ἀλήθεια. Δέν σέ πειράζει καμιά φορά ἡ σκέψη ὅτι μεγάλωσες; Ὑρρες-ῶρες νομίζω ὅτι μόνο ἀπ' ἔξω γερνάς ἐσύ. Ἔχεις παραπάνω ὄρεξη γιά τή ζωή ἀπό ἐμᾶς», εἶπε ξαφνικά ἕνας ἀπό τούς ἐφήβους τῆς οἰκογένειας. Οἱ ὑπόλοιποι ἀντέδρασαν λίγο γιά τήν ἄστοχη ἐρώτηση, ἀλλά ἡ γιαγιά μάλλον ἰκανοποιήθηκε, γιατί ἔπαυσε μία ἀφορμή... Πῆρε τή φωτογραφία πού τῆς ἔφερε ὁ ἐγγονός της καί πῆγε στό δωμάτιό της. «Θά σοῦ ἀπαντήσω σέ λίγο», εἶπε.

Ἀπό τό δωμάτιο ἔφερε μία ἄλλη φωτογραφία. «Θέλω νά μοῦ φέρετε μία διπλή φωτογραφοθήκη, γιά νά βάλω μαζί καί νά βλέπω τίς δύο φωτογραφίες», εἶπε. Τούς ἄφησε νά

ποῦν, νά σχολιάσουν νά γελάσουν μέ τήν παιδική της φωτογραφία, πού πρώτη φορά ἔβλεπαν ὅλοι. «Τήν εἶχα ξεχάσει καί τήν βρήκα καθώς συγύριζα κάποια παλιά πράγματα. Εἶπα ὅτι βρέθηκε στόν κατάλληλο καιρό πού μοῦ χρειάζεται. Ἀπορεῖτε τί χρειάζεται; Θά σᾶς πῶ».

«Ὀλόκληρη φιλοσοφία εἶναι. Γιά ὥρα ἐμείνα καί κοιτάζα αὐτή τή φωτογραφία καί στό τέλος, δέν σᾶς τό κρύβω, ἔκλαψα. Ὅχι γιά τά χρόνια πού πέρασαν, γιά τή φθορά πού ἦλθε, καί ἔρχεται, στό σῶμα. Ἐκλαψα γιά τή φθορά πού ἦλθε καί ὑπάρχει στήν ψυχή. Αὐτό συμβαίνει γιά ὅλους, γιά ἄλλους πολύ, γιά ἄλλους λιγότερο. Κοίταζα αὐτό τό βλέμμα τό παιδικό. Αὐτό ἀπολαμβάνω καί κάθε φορά πού βάζετε στήν ἀγκαλιά μου ἕνα βρέφος. Ἡ πρώτη ὁμορφιά τοῦ ἀνθρώπου καθώς βγαίνει ἀπό τά χέρια τοῦ Θεοῦ. Αὐτά τά μάτια πού κοιτάζουν ἀθῶα καί δέν ὑποπτεύονται τό κακό πού ὑπάρχει. Ἀνοίγουν διάπλατα, γιά νά δοῦν πρώτη φορά τόν κόσμο. Κοιτάζουν μέ

ἐκπληξη καί χαίρονται γιά τά λουλούδια, τά πουλιά, τό φῶς. Σέ κοιτάζουν στά μάτια καί σοῦ δίνουν κάτι ἀπό τή χαρά τους».

«Ὕστερα ἀλλάζουν. Ἀρχίζουν οἱ ἀνθρώπινες κακίες νά δουλεύουν μέσα μας. Ὁ κόσμος γύρω ρίχνει τό δηλητήριό του. Τό βλέμμα πιά δέν εἶναι καθαρό. Ἡ ψυχή παθαίνει μιὰ φθορά πού δύσκολα ἀντιμετωπίζεται. Ἐγώ καλλυντικά καί βαφές δέν θέλῃσα ποτέ μου νά ἔχω. Τά χρόνια μου δέν θέλῃσα ποτέ νά τά κρύψω. Ἄν γινόταν νά ξαναβιώσει ἡ ψυχή μου, νά γίνει πάλι σάν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ... Αὐτό μονάχα... Ἡ ζωή φεύγει καί καλύτερα, λέω. Ἔχει κόπο καί πόνο ἡ ζωή. Ὁ παππούς σας βιάστηκε καί πῆγε ἐκεῖ πάνω. Δόξα τῷ Θεῷ, περάσαμε καί τίς δυσκολίες καί ὅλα ὅσα φέρνει ἡ ζωή. Τώρα πρέπει νά δουλέψω νά ξαναβιώσει ἡ ψυχή μου. Κι ἐσεῖς πού εἴστε νέοι μὴν χάνετε καιρό, μὴν χάνετε δυνά-

μεις, μὴν ἀφήνετε τή φθορά στήν ψυχή σας. Δέν ξέρεῖ κανεῖς πόσο μεγάλη μπορεῖ νά γίνει».

«Κι ὅμως τό βλέμμα τῆς γιαγιάς εἶναι τόσο ὁμοιο μέ τήν παιδική φωτογραφία», παρατήρησε ὁ ἔφηβος ἐγγονός, πού πάντα διερωτόταν γιά τή νεανική διάθεση τῆς γιαγιάς. Κι ὅταν ἡ ὥρα πέρασε μέσα στή χαρά τῆς οἰκογενειακῆς σύναξης, πού ὅπως πάντα εἶχε ἐπίκεντρο τή γιαγιά, σκέφτηκε ὁ ἔφηβος πῶς, αὐτή ἡ γιαγιά σάν νά εἶχε βρεῖ τό μυστικό τῆς αἰώνιας νεότητας, γιατί καί τό γέλιο της ἦταν καθαρό καί ἀθῶο σάν τοῦ μικροῦ δισέγγονου, πού κρατοῦσε στήν ἀγκαλιά της. Πῶς τά καταφέρνει αὐτή ἡ γιαγιά;

Εἶναι ἀπό παλιά ἀνθρώπινος προβληματισμός καί ἀπασχόλησε καί φιλοσόφους καί ἐπιστήμονες τό θέμα τῆς φθορᾶς τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμως, μόνο ὁ Θεός πού δημιούργησε τόν ἄνθρωπο καί γνωρίζει τόν μεγάλο προορισμό του γιά τήν αἰωνιότητα, μπορεῖ νά ὀδηγήσει στή σωστή ἀπάντησι. Ὁ Ἄπ.

Παῦλος φωτισμένος από τό Ἅγιο Πνεῦμα, μᾶς λέγει: «*Εἰ καί ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καί ἡμέρα*» (Β' Κορ. δ', 16). Ὁ ἄνθρωπος ἐξωτερικά φθείρεται, μεγαλώνει καί γερνᾷ, ἀλλά ἡ ψυχή μπορεῖ ταυτόχρονα μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ νά ἀνανεώνεται καί νά ἐνδυναμώνεται. Ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος, μέσα ἀπό τίς κακουχίες πού περνοῦσε, αἰσθανόταν τή φθορά τοῦ σώματος, ὅμως μέχρι τό τέλος καί μέσα ἀπό τρομερές δυσκολίες, ἀγωνίζοταν μέ ζήλο νεανικό γιά τό ἔργο του μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ πού τόν ἐνίσχυε.

Εἶναι φυσικό ὁ ἄνθρωπος νά αἰσθάνεται τόν σωματικό κόπο καί πόνο, ἀλλά καί δικαιολογημένα κάποτε καταβάλλεται ἐσωτερικά ἀπό τίς ποικίλες δυσκολίες. Ἄν γνωρίζει ὅμως νά καταφεύγει στήν πηγὴ τῆς δύναμης καί νά προσεγγίζει τόν Θεό, ζητώντας νά ἀναπληρώσει μέ τή Χάρη Του τίς δικές του ἐλλείψεις, παίρνει καί πάλι δυνάμεις καί συνεχίζει τόν ἀγώνα του.

Ἄς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι ἡ αἰτία τῆς φθορᾶς εἶναι ἡ ἁμαρτία καί αὐτὴ εἶναι ἡ ρίζα κάθε κακοῦ. Καί ἡ ψυχή «φθείρεται» καί «γερνᾷ» μόνο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

Πόσο συχνά νέοι ἄνθρωποι χάνουν κάθε διάθεση γιά τὴ ζωὴ, ζοῦν μία ζωὴ ἄχαρη καί ἀνούσια, γιὰτί νωρίς-νωρίς τοὺς παρέσυρε ὁ κόσμος στήν ἁμαρτία; «*Ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ*» (Ψαλ. 37, 5), λέγει ὁ Ψαλμωδός γιά τίς δικές του ἁμαρτίες καί ἐκφράζει ὅλους ὅσοι ἔχουν συναίσθησι τὴ σημαίνει ἁμαρτία. Συχνά, νιώθουμε βαριά τὴν ψυχὴ μας, κουρασμένη καί δέν εἶναι παρὰ τό φορτίο τῆς ἁμαρτίας πού τὴν κουράζει. Ἀλλά ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πάντα εἶναι ἔτοιμη, ὄχι μόνο νά πάρει τό φορτίο, ἀλλά καί νά ἀνανεώσει τίς δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Ποιό φάρμακο μπορεῖ νά δώσει τὴ δύναμη πού ἡ Θεία Κοινωνία δίνει στὸν πιστό, ὅταν συνειδητὰ προσέρχεται στὸ Μυστήριο, ἀφοῦ ἔχει καθαρῆσει μέ τὴν μετάνοια τὴν ψυχὴ του;

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, πού ἀγωνίζονταν μέ ζήλο νεανικό καί χαρὰ μέχρι τὰ βαθιά γεράματα καί πολλοὶ μαρτύρησαν σέ πολὺ μεγάλη ἡλικία. Ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ἦταν, σύμφωνα μέ μία παράδοση, τό παιδί πού ὁ Χριστὸς πῆρε κοντά Του καί, ἀγκαλιάζοντάς το, εἶπε στοὺς Μαθητές

Του, πού συζητούσαν για πρωτοκαθεδρίες, ότι μόνο όποιος γίνει σάν τό μικρό παιδί στήν ψυχή, θά κερδίσει τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Αὐτός μαρτύρησε σέ γεροντική ἡλικία. Ὁ Αὐτοκράτορας ἔστειλε δεκατρεῖς ἄγριους στρατιῶτες νά τόν φέρουν ἀπό τή Συρία, ὅπου ἦταν Ἐπίσκοπος, στή Ρώμη. Ἐνα ταξίδι ἐξαντλητικό, ἀφοῦ, ἐκτός ἀπό τίς ταλαιπωρίες τῆς ὁδοπορίας, εἶχε νά ἀντιμετωπίσει τίς δεκατρεῖς «λεοπαρδάλεις», ὅπως ὀνομάζει τούς συνοδούς του.

Κι ὁμως μέ χαρά καί πόθο νά μαρτυρήσει γιά τόν Χριστό περπατᾷ ἀπό τόπο σέ τόπο. Στή διαδρομή ἐπικοινωνεῖ μέ τούς Χριστιανούς, διδάσκει, γράφει ὑπέροχες ἐπιστολές καί συμβουλεύει γιά τόν πνευματικό ἀγώνα. Περιμένει τό μαρτύριο, πού ἤξερε ὅτι θά ἦταν νά ριχτεῖ στά θηρία γιά νά τόν φᾶνε, ὡς τήν καλύτερη ὥρα τῆς ζωῆς του. Ἐνα μόνο τόν ἀνυσχοῦσε, μήπως οἱ Χριστιανοί τῆς Ρώμης ἔβαζαν κάποια «μέσα», γιά νά τόν γλυτώσουν. Φτάνοντας στή Ρώμη σάν ἀκμαῖος νέος, χωρίς νά δειλιάσει ἢ νά ζητήσει κάποια χάρη γιά τή γεροντική του ἡλικία,

παραδόθηκε στά θηρία, πού τόν κατασπάραξαν. Ἀπό τί μία βλέπει κανεῖς τήν εἰκόνα μέ τόν Χριστό πού κρατᾷ ἕνα παιδάκι μέ στοργή στήν ἀγκαλιά του καί ἀπό τήν ἄλλη τήν εἰκόνα γέροντα Ἁγίου, πού τόν κρατοῦν μέ τά πόδια τους τά λιοντάρια, γιά νά τόν κατασπαράξουν. Κι αὐτός χαρούμενος ἐτοιμάζεται νά παραδώσει τήν καθαρή ψυχή του στόν Χριστό. Τά πολλά χρόνια, πού εἶχαν μεσολαβήσει ἀπό τό ἕνα περιστατικό στό ἄλλο, δέν ἔφθειραν τήν ψυχή του.

Ἐνα παράδειγμα ἀνάμεσα σέ πολλά εἶναι ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος. Ὅσοι μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ κάνουν πραγματικότητα τήν προτροπή «ἐνδύσασθαι τόν καινόν ἄνθρωπον» καί ἀγωνίζονται νά νεκρώνουν τόν «παλαιόν ἄνθρωπον» (Ἐφεσ. δ', 22 καί 24), πού ἀγαπᾷ τήν ἁμαρτία, βιώνουν αὐτή τήν αἴσθηση τῆς ἐσωτερικῆς ἀνανέωσης καί τῆς πρόγευσης τῆς αἰωνιότητος. Στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ὅπου ὁ χρόνος καταργεῖται καί ἡ φθορά δέν ἔχει θέση, θά ἀπολαύσουν στήν πληρότητά της τή μακαριότητα καί τή δόξα τοῦ Θεοῦ.

Σιό Χριστό, στό κάστρο

Κυριακῆς Χριστοδούλου
Φιλολόγου

Παραμονές Χριστουγέννων, ὁ Γιάννης ὁ Νυφιώτης καί ὁ Ἀργύρης τῆς Μυλωνοῦς, ἐξαιτίας μίας ἀναπάντεχης κακοκαιρίας εἶχαν ἀποκλεισθεῖ στό Κάστρο, ὅπου εἶχαν ἀνέβει γιά νά κόψουν ξύλα. Μέ ἀφορμή τό γεγονός αὐτό καί αἰτία ἓνα τάμα, τό βράδυ τῆς 23ης Δεκεμβρίου 186... ὁ πάπα-Φραγκούλης ὁ Σακελλάριος παίρνει τήν παράτολμη ἀπόφαση νά πάει στό Κάστρο γιά νά λειτουργήσῃ τό ναό τῆς Γεννήσεως. Ἐπειδή ὁ δρόμος ἦταν κλειστός, λόγω τῆς βαριάς χιονόπτωσης, ἀναλαμβάνει ὁ μπαρμπα-Στεφανῆς ὁ Μπέρκας νά μεταφέρει τόν παπά μετά τῆς συνοδείας του μέ τή βάρκα. Στήν ἀρχή τό ταξίδι ἦταν ἤρεμο, παρά τό τσουχτερό κρύο, μέχρι πού ἔφτασαν στήν Κεγχριάν, «τήν ὠραία μελαγχολικήν κοιλάδα», ὅπου τοῦς ἔπιασε φουρτούνα. Μετά ἀπό ὀλονύχτια πάλι μέ τά κύματα ὁ μπαρμπα-Στεφανῆς ἀποφάσισε ὅτι δέν μπορούσαν νά συνεχίσουν ἄλλο, ἔτσι ἔδωσε τή βάρκα στό πλησιέστερο λιμανάκι καί συνέχισαν πεζοί. Τελικά, «ἔφθασαν ὑπό τήν γέφυραν τοῦ Κάστρου, μισοπνιγμένοι, παγωμένοι, ἀλμυροί ἀπό θάλασσαν καί λευκοί ἀπό χιόνα, μελανιασμένοι τά χεῖλη, ἀλλά θερμοί τήν καρδίαν». Ἐκεῖ συνάντησαν τοῦς ἀποκλεισμένους ξυλοκόπους μαζί μέ δύο γιδοβοσκούς καί ἀφοῦ οἱ μὲν γυναῖκες ἐτοίμασαν τό ναό, οἱ δέ ἄντρες ἀναψαν φωτιά στό προαύλιο, ξεκίνησε ἡ γιορτινὴ λειτουργία. Ἐαφνικὰ ἀκούστηκε φασαρία καί οἱ πιστοὶ ἕνας ἕνας ἄρχισαν νά βγαίνουν ἔξω. Τό μικρὸ ἐκκλησίασμα ἐπέστρεψε λίγο πρὶν τό τέλος τῆς λειτουργίας. Μαζί ἦταν καί κάποια καινούργια πρόσωπα, ὁ καπετάν-Κωσταντής καί οἱ ναῦτες του, ταλαιπωρημένοι ναυγοὶ πού εἶδαν μέσα στό πέλαγος τή φωτιά «ὡς θεῖον πράγματι θαῦμα» καί κατευθύνθηκαν πρὸς τά ἐκεῖ. Μετά τή λειτουργία, ἔψησαν οἱ βοσκοὶ δύο ἀπό τά γίδια τους, οἱ ξυλοκόποι πρόσφεραν κοσσύφια ἀλατισμένα, ὁ καπετάν-Κωσταντής ἔφερε οἶνο, κότες, αὐγά, σκομβρία «καί ἔφαγον πάντες καί νύφρανθησαν, ἐορτάσαντες τά Χριστούγεννα μετά σπανίας μεγαλοπρεπείας ἐπὶ τοῦ ἐρήμου ἐκείνου βράχου».

Χριστουγεννιάτικο διήγημα τοῦ Ἀλέξανδρου Παπαδιαμάντη

Η ιστορία μπορεί να φαντάζει **Ν**άπλοϊκή. Άξιοποιεί, όμως, ο διηγηματογράφος τόσο περίτεχνα τό ύλικό του πού είναι δύσκολο να μίν προκαλέσει τί συγκίνηση τοῦ ἀναγνώστη. Οἱ χαρακτῆρες, ἀπλοὶ ἄνθρωποι, αὐθόρμητοι μέ ἀρετές καί ἀδυναμίες, τό τοπίο ἄλλοτε νά δημιουργεῖ ἔνταση, ἀγωνία καί ἄλλοτε ἡρεμία καί κατάνυξη, τά γεγονότα μικρές ἀνθρώπινες στιγμές πού φανερόνουν μεγάλες ἀλήθειες.

Βρισκόμαστε ἀρχικά στό σπίτι τοῦ παπα-Φραγκούλη, πού σφύζει ἀπό ζωντάνια. Ἐκεῖ γίνονται οἱ πρῶτες συζητήσεις γύρω ἀπό τήν ἀπρόσμενη κακοκαιρία καί τόν ἀποκλεισμό τῶν δύο χωρικῶν. «*Νά πῆγαινε τώρα κανένας νά λειτουργήσῃ τόν Χριστό, στό Κάστρο, ἐπανελάβεν ὁ ἱερεὺς, θά εἶχε διπλό μισθό, πού θά τοὺς ἔφερεν κι αὐτοὺς βοήθεια*». Ὁ Πανάγος ὅμως, πού ἀνέβηκε νά πει μία καλησπέρα καί νά «*πίη μία ρακιά κατὰ τό σύνθητες*», δέ δίστασε νά ἐκφράσει ἀκόμη καί μέ κάποια αὐθάδεια τοὺς φόβους καί τίς ἀντιρρήσεις του. «*Καί γιατί δέν κάνει καλόν καιρό ὁ Χριστός, παπά, ἂν θέλῃ νά πᾶνε νά τόν λειτουργήσουνε στήν ἑορτή του;*», εἶπεν αὐθαδῶς ὁ μαστρο-Πανάγος. Ὁ ἱερεὺς τόν ἐκοίταξε μέ λοξόν βλέμμα καί εἶτα ἠπίως τοῦ

εἶπε: “*Ἐ, Πανάγο γείτονα, δέν ξέρουμε, βλέπω, τί λέμε... Πού εἶμαστε ἡμεῖς ἱκανοί νά τά καταλάβουμε αὐτά!* Ἄλλο τό γενικό καί ἄλλο τό μερικό καί τό τοπικό, Πανάγο. *Ἡ βαρucheιμωνία γίνεται γιά καλό, καί γιά τήν εὐφορίαν τῆς γῆς καί γιά τήν ὑγείαν ἀκόμα. Ἀνάγκη ὁ Χριστός δέν ἔχει νά πᾶνε νά τόν λειτουργήσουνε... Μά ὅπου εἶναι μία μερική προαίρεσις καλή κι ἔχει κανεῖς καί χρέος νά πληρώσῃ, ἄς εἶναι καί τόλμη ἀκόμα, καί ὅπου πρόκειται νά βοηθήσῃ κανεῖς ἀνθρώπους, καθὼς ἐδῶ, ἐκεῖ ὁ Θεός ἔρχεται βοηθός, καί ἐναντίον τοῦ καιροῦ, καί μέ χίλια ἐμπόδια. Ἐκεῖ ὁ Θεός συντρέχει καί μέ εὐκολίας πολλές καί μέ θαῦμα ἀκόμα, τί νομίζεις, Πανάγο;”...».*

Ἔτσι, παρά τόν μεγάλο κίνδυνο καί ἀφοῦ βεβαιώθηκε ὅτι ἦταν ἐφικτή ἡ μετάβαση διὰ θαλάσσης, ὁ παπα-Φραγκούλης πῆρε τή μεγάλη ἀπόφαση. Ἡ ἀγάπη καί ἡ φροντίδα πρὸς τό συνάνθρωπο,

συνοδευόμενη από γνήσιο αίσθημα ευθύνης απέναντι στο πνευματικό καθήκον, υπερνικοῦσε κάθε ανθρώπινο ένδοιασμό. Είχε σφοδρή επιθυμία νά εκπληρώσει τό τάμα πού είχε κάνει τόν προηγούμενο χρόνο ή παπαδιά, όταν αρρώστησε ό μικρός τους γιός. Άλλά ό παπα-Φραγκούλης δέν ήταν μόνος. Τήν τόλμη του συμμερίστηκαν ή σιωπηλή παπαδιά, ό μικρός Σπύρος, ό φιλάσθενος γιός, ή έπαναστάτρια κόρη, ή Βάσω, ή θεία τό Μαλαμώ, εύλαβής συγγενής τής οικογένειας, ό κύρ-Άλεξανδρής ό ψάλτης, ό Βασίλης τής Μυλωνοῦς, άδελφός του άποκλεισμένου Άργύρη, «τρεις άλλοι πανηγυρισταί και τέσσαρες προσκυνήτριαι». Ήταν στό σύνολο, μαζί μέ τόν ένθουσιώδη βαρκάρη και τόν δεκαεπτάχρονο γιό του, 16 άτομα.

«Εξέπλευσαν... Ό άνεμος ήτο βοηθητικός, και ό πλοῦς ευοίωτος ήρχιζε». Άλλά κάποια στιγμή «συνέβη εκείνο τό όποιον ό μέν κακομάντις Πανάγος προέλεγεν, ό δέ Στεφανής δέν ήγνόει και ό παπα-Φραγκούλης προέβλεπεν. Είτε τροπή εις τόν μαΐστρον ήτο, είτε άποθαλασσιά και “μπουκάρισμα του κόρφου”, τά κύματα ήρχισαν νά όγκοῦνται καταπρῶρα του μικρού σκάφους, και ή βάρκα μέ τό λευκόν πανίον της, και μέ τόν φλόκον και τήν άντένα της, ήρχι-

σε νά σκιρτά επί των κυμάτων». Άναγκάστηκαν, λοιπόν, νά εγκαταλείψουν τή θάλασσα και νά συνεχίσουν τήν πορεία τους, παλεύοντας στήν ξηρά. Όμως, όπως τό είχε πει ό πιστός ιερέας «ό Θεός συντρέχει και μέ εύκολίας πολλές και μέ θαῦμα άκόμα». Ήφτασαν τελικά στον προορισμό τους και, αφού πρώτα συνάντησαν τους ταλαιπωρημένους συγχωριανούς τους, «είσπλθον τέλος εις τόν ναόν του Χριστου, και ή καρδιά των ήσθάνθη θάλπος και γλυκύτητα άφατον... ώστε, άν και ήσαν κατάκοποι, άν και ένύσταζον τινές αυτών, ήσθάνθησαν τόν τήν χαράν του νά ζῶσι και του νά έχωσι φθάσει αίσίως εις τό τέρμα της πορείας των, εις τόν ναόν του Κυρίου, ώστε τους έφυγε πάσα νύστα και πᾶσα κόπωση... Και ειτα ό ιερεύς επήρε καιρόν, και ήρχισε νά προσφέρη τῷ Θεῷ θυσίαν αίνεσεως».

Θυμίζει ή περιπέτεια των ανθρώπων του διηγήματος εκείνες τες περιπέτειες της ψυχής πού ό καθένας μας ζει, όπου πάντα μετά τή φουρτούνα αισθανόμαστε τό θαῦμα νά άπλώνεται. Γιατί τό συγκλονιστικό γεγονός της Γέννησης του Χριστου, πού τόσο όμορφα καταφέρνει ό διηγηματογράφος, μέ τό δικό του τρόπο, νά άποτυπώσει, είναι προσωπικό βίωμα, καθημερινό.

Οι άπαρχές τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Δρος Φαρμακευτικῆς - Θεολόγου

Μέρος Ε΄

Ἐκκλησιαστικές μορφές τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων στήν Κύπρο

Μαζί μέ τούς πρωτεργάτες τῆς Ἰδρυσης καί ἀνάπτυξης τῆς Ἐκκλησίας στήν Κύπρο, ἐργάστηκαν στό ἔργο αὐτό καί ἄλλα φωτισμένα πρόσωπα, γιά τά ὁποῖα δέν γνωρίζουμε μέν πολλές πληροφορίες, ἀλλά πιστεύουμε δέ ὅτι ὁ Κύριος, τόν Ὅποιο πίστευαν καί ἀγάπησαν μέ ὄλη τους τήν ὑπαρξη, τούς ἔδωσε ἀκεραία τή Χάρη καί τήν εὐλογία λόγῳ τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου πού ἐπιτέλεσαν. Τούς κατέταξε στόν χορό τῶν Ἁγίων πού συνέβαλαν στή στερέωση τῆς νεόφυτης τότε ἐν Κύπρῳ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Θά ἀναφερθοῦμε στή συνέχεια σέ ὀρισμένους Ἁγίους αὐτῆς τῆς ομάδας.

Ἐνας ἀπ' αὐτούς ἦταν ὁ Ἅγιος Φιλάργιος. Γεννήθηκε, κατά πᾶσαν πιθανότητα, τόν 1ο αἰῶνα μ.Χ. στό Κούριο. Ἀπό τίς ὑπάρχουσες διαθέσιμες

πληροφορίες, φαίνεται ότι άκουσε τό κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων Παύλου, Βαρνάβα καί Μάρκου καί ἡ σπίθα τῆς ἀληθινῆς πίστεως πού ἀναψε μέσα του, τόν ὀδήγησε στά Ἱεροσόλυμα ἢ ἄλλο συναφές μέρος, στό ὁποῖο κατάφερε νά γνωρίσει τόν Ἀπόστολο Πέτρο. Στή συνέχεια, μαθήτευσε κοντά στόν Ἀπόστολο Πέτρο καί γνώρισε ἀρκετά τή χριστιανική πίστη πρῖν τό μαρτύριο τοῦ Ἀποστόλου στή Ρώμη (ἐπί τοῦ αὐτοκράτορα Νέρωνα κατά τόν διωγμό τοῦ 64 μ.Χ.). Μάλιστα, ὁ Ἅγιος Φιλάργιος χειροτονήθηκε ἀπό τόν ἴδιο τόν Ἀπόστολο Πέτρο καί ἀκολούθως ἐπέστρεψε στήν Κύπρο. Ἀνέλαβε τή διάδοσι τοῦ Εὐαγγελίου στό Κούριο, ὅπου καί ἔγινε Ἐπίσκοπος. Ἡ πλούσια δράση του καί τό ἀνύστακτο ἐνδιαφέρον του γιά τό ποιμνιό του, ὀδήγησε στή σύλληψή του ἀπό τούς εἰδωλολάτρεις τῆς περιοχῆς. Τό μένος τῶν εἰδωλολατρῶν κατά τοῦ Ἁγίου ἐκδηλώθηκε μέ σφοδρότητα καί ὁ Ἅγιος Φιλάργιος δέχθηκε τό στεφάνι τοῦ μαρτυρίου.

Ἕνας Ἅγιος πού ἀποτελεῖ παράδειγμα μεταστροφῆς εἶναι ὁ Τίμωνας. Ὁ Ἅγιος Τίμωνας, σύμφωνα μέ κάποια στοιχεῖα πού ὑπάρχουν, ὑπῆρξε συνοδός τῶν Ἀποστόλων Βαρνάβα καί Μάρκου κατά τή δεύτερη ἐπίσκεψή τους στήν Κύπρο (περὶ τό 49 μ.Χ.). Οἱ Ἀπόστολοι Βαρνάβας καί Μάρκος ἀποβιβάστηκαν στό χωριό Κορμακίτης, ὅπου συνάντησαν δύο

άνθρώπους (τόν Ἀρίστωνα καί τόν Τίμωνα), οἱ ὁποῖοι ὑπηρετοῦσαν σέ εἰδωλολατρικό ἱερό. Ἄν καί εἰδωλολάτρες, ὁ Τίμωνας καί ὁ Ἀρίστωνας πρόσφεραν φιλοξενία στούς Ἀποστόλους.

Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας κατάφερε τελικά νά ὀδηγήσει τόν Ἀρίστωνα καί τόν Τίμωνα στόν χριστιανισμό. Ὁ Ἅγιος Τίμωνας, μάλιστα, θεραπεύθηκε ἀπό τόν Ἀπόστολο Βαρνάβα, γιατί ἔπασχε ἀπό κάποια ἀσθένεια. Ἀκολουθῶς, ὁ θεραπευθεῖς Ἅγιος συνόδευσε τούς δύο Ἀποστόλους σέ διάφορες περιοχές τῆς Κύπρου.

Ἐνας ἄλλος Ἅγιος, ὁ ὁποῖος διέλαμπε στήν περιοχή τῆς Πάφου, εἶναι ὁ Ἅγιος Ἐπαφρᾶς. Σύμφωνα μέ μία ἐκδοχή, μπορεῖ νά ταυτίζεται μέ τόν Ἀπόστολο (ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα) Ἐπαφρόδιτο, ὁ ὁποῖος ἦταν στενός συνεργάτης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (βλ. Φιλιπ. β', 25 - 30) καί συνδέθηκε μέ τήν Ἐκκλησία τῶν Φιλιππησίων. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τόν χαρα-

κτηρίζει ἀδελφό, συνεργό, συστρατιώτη καί Ἀπόστολο, ὁ ὁποῖος ἀρρώστησε καί κινδύνεψε ἀκόμη καί νά ἀποθάνει γιά νά φέρει εἰς πέρας τό ἔργο του.

Κατά μία ἄλλη ἄποψη, δέν ταυτίζεται μέ τόν Ἐπαφρόδιτο, γιατί ὁ Ἐπαφρᾶς ἦταν ἀπό τίς Κολλοσαῖς καί συνδέθηκε μέ τήν ἀντίστοιχη Ἐκκλησία στήν ἐν λόγω περιοχή. Ὁ Ἐπαφρόδιτος ἦταν ὅμως στήν πραγματικότητα Μακεδόνας καί συνδέθηκε μέ τούς Φιλιππησίους. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ Ἅγιος Ἐπαφρᾶς χειροτονήθηκε Ἐπί-

σκοπος Πάφου από τον Άγιο Ηρακλείδιο, κατόπιν όδηγιών του Άποστόλου Παύλου, και πιθανώς νά ποίμανε γιά όρισμένα έτη τήν Έκκλησία στήν Πάφο κατά τίς τελευταίες δεκαετίες του 1ου αιώνα μ.Χ. (μετά τό 60 μ.Χ.).

Άξιοσημείωτη είναι και μία σχετική άποψη ή όποία συνδέει τήν κατακόμβη του Άγίου Εύτυχίου στή Νήσου μέ τον Άγιο Έπαφρά. Συγκεκριμένα, ύποστηρίζεται ότι ή κατακόμβη άνήκει στον Άγιο Έπαφρά και όχι στον Άγιο Εύτύχιο. Είναι όμως σχετικά δύσκολη ή έξήγηση (άν τελικά εύσταθει ό έν λόγω ίσχυρισμός) γιά τό πώς ό Άγιος Έπαφράς βρέθηκε από τήν Πάφο στή Νήσου.

Σέ γενικές γραμμές, οι πληροφορίες γιά τήν έν Κύπρω Έκκλησία κατά τά τέλη του 1ου αιώνα μ.Χ., αλλά και κατά τον 2ο και ίσως τον 3ο αιώνα

είναι περιορισμένες έως άνύπαρκτες. Είναι εύλογο νά ύποθεθεί ότι ό Χριστιανισμός στήν Κύπρο αναπτύχθηκε υπό διωγμό και μέ τίς συνεπακόλουθες δυσκολίες. Όπωςδήποτε, μετά τό Διάταγμα των Μεδιολάνων (διάταγμα άνεξιθρησκίας, 313 μ.Χ.) επί του Αυτοκράτορα Κωνσταντίνου ή ανάπτυξη του Χριστιανισμού στήν Κύπρο θά έλαβε μεγαλύτερους ρυθμούς. Η προϋπάρχουσα χριστιανική ζύμη των τριών πρώτων αιώνων θά έδινε τά έχέγγυα γιά τήν επέκταση και τή ραγδαία ανάπτυξη τής Έκκλησίας τής Κύπρου.

Μέσα σ' αυτό τό περιβάλλον θά αναδύονταν μορφές, όπως ό Άγιος Σπυρίδωνας και ό Άγιος Έπιφάνιος. Η Έκκλησία θά άρχιζε νά οργανώνεται σέ Έπισκοπές και ένας νέος τρόπος λειτουργίας, έλεύθερος πλέον, θά καθιερωνόταν.

Βιβλιογραφία

1. Καππαή Δημητρίου, *Οί έν Κύπρω διαλάμπαντες Άγιοι*, Κύπρος 1996.
2. Τρεμπέλα Παναγιώτη, *Υπόμνημα εις τάς Έπιστολάς τής Καινής Διαθήκης*, Τόμος Β', έκδ. «Ο Σωτήρ», Άθήνα 1993.
3. Φειδά Βλασίου, *Έκκλησιαστική Ιστορία*, Τόμος Α', Άθήνα 1995.

Μεγάλα ιστορικά γεγονότα

μέ βάση τό ἔργο τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ

Σάββα Παρῆ
Θεολόγου

(Συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο)

Ἡ κατάληψη τῆς Κύπρου ἀπό τόν Ἰσαάκιο Κομνηνό καί ἡ κατάληψη τῶν Ἱεροσολύμων ἀπό τόν Σαλαχαντί

Μέσα σέ αὐτό τό νέο πλαίσιο, ἕνας γόνος τῆς οἰκογένειας τῶν Κομνηνῶν, ὁ Ἰσαάκιος Κομνηνός, κατόρθωσε νά ἀναλάβει, μέ πλαστά ἔγγραφα, τή διοίκηση τῆς Κύπρου, τήν ὁποία καί ἀπέσπασε ἀπό τή Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία τό

1185, ἀνακηρύσσοντας τόν ἑαυτό του ἀνεξάρτητο ἡγεμόνα τοῦ νησιοῦ¹⁵. Ἡ ἐποχή αὐτή χαρακτηρίζεται ἀπό πλοῦτο καί χλιδή γιά τούς ξένους, ἀπό ἐξαθλίωση καί ἀνέχεια γιά τούς ντόπιους, ἀπό δύναμη καί πολεμικές περιπέτειες, ἀλλά καί ἀπό ἔριδες, δολοπλοκίες, πάθη, συνωμοσίες καί φόνους. Γιά ἑπτὰ ὀλόκληρα χρόνια διήρκεσε ἡ τυραννική διοίκηση τῆς Κύπρου ἀπό τόν Ἰσαάκιο,

15. Ἐλένης Γλύκατζερ-Ἀρβελέρ, «Ὁ ἅγιος Νεόφυτος καί ἡ ἐποχή του», *Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου. Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος. Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Ἐγκλειστριώτικα Ἀνάλεκτα 1*, ἔκδ. Ἱερῆς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 108.

κατάκτηση τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸν Σαλαχαντί τό 1187. «Κρατηθείσης μὲν γάρ τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τοῦ ἀθέου Σαλαχαντί, τῆς δὲ Κύπρου ὑπὸ Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ, μάχαι λοιπὸν καὶ πόλεμοι, ταραχαὶ καὶ ἀκαταστασίαι, λαφυραγωγίαι καὶ δειναὶ συναντήσεις, τὴν γῆν, ἐν ἧ οἱ δηλωθέντες ἦρξαν, κατεκάλυψαν νεφέλης καὶ ομίχλης πλέον»¹⁷. Τὸν σουλτάνο Σαλαχαντί, ποὺ κατέλαβε τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐξεδίωξε τοὺς Λατίνους μετὰ τὴ μάχη τοῦ Χατίν, ὁ ἅγιος Νεόφυτος τὸν ἀποκαλεῖ ἄθεο καὶ ἀναφέρει ὅτι αὐτὸς κατεῖχε τὸν Πανάγιο Τάφο τοῦ Κυρίου¹⁸. Τὰ δύο αὐτὰ παράλληλα γεγονότα ἐπέφεραν δεινὲς συγκρούσεις, τόσο στὴν Κύπρο ὅσο καὶ στοὺς Ἁγίους Τόπους.

Ὁ Ἰσαάκιος ἦταν ἀνεπιός τοῦ αὐτοκράτορα Μανουὴλ Α΄ ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ ἅγιος Νεόφυτος: «Ἐπτὰ γάρ ἔτη ἐκρατήθη ἡ χώρα αὕτη ἀνταρτικῶς καὶ ἐβασιλεύθη παρ' Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἐπικράνθη οὐ μετρίως»¹⁶.

Ὁ Ἅγιος θεώρησε τὴν ἄφιξη καὶ ἐπικράτηση τοῦ Ἰσαακίου στό νησί ὡς τὴν ἀπαρχὴ τῶν δεινῶν καὶ σύγκρινε τὴ δράση του μέ τὴν ἀντίστοιχη

ὅπως ἀναφέρει καὶ ὁ ἅγιος Νεόφυτος: «Ἐπτὰ γάρ ἔτη ἐκρατήθη ἡ χώρα αὕτη ἀνταρτικῶς καὶ ἐβασιλεύθη παρ' Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ ἐπικράνθη οὐ μετρίως»¹⁶.

Ὁ Ἅγιος θεώρησε τὴν ἄφιξη καὶ ἐπικράτηση τοῦ Ἰσαακίου στό νησί ὡς τὴν ἀπαρχὴ τῶν δεινῶν καὶ σύγκρινε τὴ δράση του μέ τὴν ἀντίστοιχη

16. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Πανηγυρική Α΄*, Συγγράματα, τ. Γ', ὁ.π., σ. 179. 323 - 325.

17. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν*, Συγγράματα, τ. Ε΄, ὁ.π., σ. 405. 6 - 11. Βλ. καὶ 406. 31 - 42.

18. Βλ. ὁ.π., σ. 405. 10 - 15 καὶ 408. 85 - 86.

Κομνηνοῦ¹⁹. Εἶχε διοριστεῖ τό 1185 στρατιωτικός διοικητής τῆς Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας, ὅπου ἀπέτυχε σέ στρατιωτική ἐπιχείρηση κατά τῶν Ἀρμενίων καί πιάστηκε αἰχμάλωτος «σιδηροδέσμιον αὐτόν κατεῖχον χρόνοις ἱκανοῖς»²⁰. Μέ λύτρα πού καταβλήθηκαν ἀπό τούς Κυπρίους, μέ τή συγκατάθεση τοῦ αὐτοκράτορα Ἀνδρονίκου Α΄, ἀφέθηκε ἐλεύθερος. Ἀντί τότε νά ἐπιστρέφει στήν Κωνσταντινούπολη, ὅπως εἶχε διαταχτεῖ, ἤρθε στήν Κύπρο μέ μικρή δύναμη μισθοφόρων πού εἶχε στρατολογήσει καί κατέλαβε τήν ἐξουσία στό νησί²¹. Τό Βυζάντιο, ἀντιδρώντας στήν ἐνέργεια αὐτή τοῦ Ἰσαακίου, ἔστειλε ἐναντίον του στρατιωτική δύναμη. Μέ βοήθεια ἀπό τή Σικελία, ὁ Ἰσαάκιος ἀπέκρουσε τό βυζαντινό στρατεύ-

μα καί σταθεροποίησε τή θέση του ὡς ἀνεξάρτητος ἡγεμόνας τῆς Κύπρου²². Ὅχι ὁμως γιά πολύ. Κυβέρνησε τό νησί τυραννικά μόνο γιά ἑφτά χρόνια, σύμφωνα καί μέ τόν ἅγιο Νεόφυτο· «καί κρατεῖ αὐτήν ἐπί χρόνοις ζ΄»²³.

Ὁ Ἅγιος πού αὐτή ἀκριβῶς τήν περίοδο βρισκόταν στή ζωή, στό ἔργο του «Περί τῶν κατά χώραν Κύπρον σκαιῶν», ἀφηγεῖται μέ δραματικό τρόπο τά γεγονότα. Ἀναφερόμενος στή διακυβέρνηση τοῦ νησιοῦ ἀπό τόν Ἰσαάκιο, πού αὐτοαποκαλοῦνταν «βασιλεύς» τῆς Κύπρου, ὁ ἅγιος Νεόφυτος ἀναφέρει ὅτι αὐτός «ἐκάκωσε τήν χώραν», «διήρπασε τούς βίους τῶν πλουσίων», τυράννησε δέ τούς ἄρχοντες, ἀκόμη καί τούς φίλους του, «ὥστε πάντας ἐν ἀμνηχανία διάγειν»²⁴. Ἀκόμη,

19. Βλ. Χρ. Οἰκονόμου, «Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος καί τό ἔργο του», ὁ.π., σ. 94.

20. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, ὁ.π., σ. 407. 64.

21. Βλ. ὁ.π., σ. 407.

22. Ἰωάννου Χάκκετ, *Ἱστορία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου*, τ. Α΄, ἔκδ. Π. Δ. Σακελλαρίου, Ἀθήνα 1923, σ. 80 - 81.

23. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Περί τῶν κατά χώραν Κύπρον σκαιῶν*, ὁ.π., σ. 407. 71 - 72.

24. Ὁ.π., σ. 407. 70 - 76.

ὁ Ἰωάννης Χάκκεττ ἀναφέρει χαρακτηριστικά γιά τήν ἡγεμονία τοῦ Ἰσαακίου: «*Ἄνευδοίαστος πλέον περί τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ ὁ Κομνηνός ἔδωκεν ἐλευθέραν διέξοδον εἰς τήν οἰκειάν σκληρότητα. Πασῶν τῶν μαστίγων, ὅσας ἐγνώρισέ ποτε ἡ Κύπρος, ἀπέδειξεν ἑαυτόν τόν χειριστον*»²⁵.

Ἐνῶ μετά τή νίκη του ὁ Ἰσαάκιος Κομνηνός φάνηκε ὅτι εἶχε ἐδραιώσει τήν προσωπική του κυριαρχία στό νησί, σύντομα, ὥστόσο, οἱ φιλοδοξίες του τερματίστηκαν ἄδοξα καί νέες συμφορές ἔπασσαν πάνω στήν Κύπρο. Τό 1191 ὁ βασιλιάς τῆς Ἀγγλίας Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος, πού

μετεῖχε στήν τρίτη Σταυροφορία, ἔφτασε στήν Κύπρο καθ' ὁδόν πρὸς τοὺς Ἁγίους Τόπους.

Προσπάθεια γιά ἀνακατάληψη τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὰ βασίλεια τῆς Δύσης

Ἐν τῷ μεταξύ, προτοῦ καταφορῶσει γιά τήν Κύπρο, ὁ Ριχάρδος εἶχε γίνει προσπάθεια γιά ἀνακατάληψη τῆς Ἱερουσαλήμ μέ τό κίνημα τῆς Γ' Σταυροφορίας²⁶. Μέ ἀρχηγό τόν Γερμανό αὐτοκράτορα Φρειδερίκο Α' καί τόν Ἄγγλο βασιλιά Ριχάρδο Α'²⁷, κινήθηκαν πρὸς τήν Ἱερουσαλήμ. «Ὁ Ἀλαμανίας φημί καί ὁ Ἑγκλιβίας καί πᾶν ἔθνος σχεδόν,

25. Ἰωάννου Χάκκεττ, *Ἱστορία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου*, ὁ.π., σ. 81.

26. Βλ. περισσότερο Βλασίου Ἰω. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία Β'*, Ἀθήνα 1994, σ. 565 - 566.

27. Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ἀποφεύγει νά ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τόσο τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορα, ὅσο καί τοῦ Ἄγγλου βασιλιᾶ. Τοὺς ἀναφέρει, τόν μὲν πρῶτο μέ τό ὄνομα ὁ «*Ἀλαμάνων ἄρχων*», τόν δέ δεύτερο μέ τό ὄνομα «*Ἰγκλίτερ*». Γιά περισσότερα βλ. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἑγκλείστου, *Περί τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν*, ὁ.π., σ. 405. 15 - 16 καί 406. 45 - 54, πρβλ. καί Κώστα Ν. Κωνσταντινίδη, «*Τό "Περί τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν" ἔργο τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἑγκλείστου. Μία ἱστορική ἀνάγνωση*», Πρακτικά, ὁ.π., σ. 538 - 539.

κεκίνηνται ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ»²⁸. Ὁ Ἅγιος μᾶς πληροφοροεῖ περισσότερο: «Τότε γάρ καί ὁ Ἀλαμάνων ἄρχων μετὰ ἐννακοσίων χιλιάδων, ὡς φᾶσι, στρατοπέδων πρὸς Ἱεροσόλυμα καί αὐτός τὴν ὁρμὴν ἐποιεῖτο»²⁹. Ἀκολουθῶν, ὁ Νεοφύτος μνημονεύει τὴν διέλευσιν τοῦ ἄρχοντος τῶν Ἀλαμάνων διὰ μέσου τῆς χώρας τῶν Σελτζούκων τοῦ Ἰκονίου καί τὴν πορείαν τοῦ πρὸς τὴν Κιλικία, ὅπου ὁ Γερμανὸς αὐτοκράτορας «ἀπεπνίγη ἐν τινὶ ποταμῶ ἐποχούμενος ἵππῳ», ἐνῶ ὁ στρατὸς του, σύμφωνα μὲ τὸν Ὅσιο τῆς Πάφου, διεφθάρη καί διελύθη «τῷ μήκει τῆς ὁδοῦ καί τῷ λιμῶ καί τῇ δίψῃ»³⁰. Στό τέλος, μᾶς πληροφοροεῖ ὅτι ἡ προσπάθειά τους αὐτὴ ἀπέτυχε: «Ἦνυσαν οὐδέν. οὐδέ γάρ πύδ-

κῆσεν ἡ πρόνοια κύνας ἐξεῶσαι καί λύκους ἀντεισάξαι»³¹.

Κατάληψη τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸν Ριχάρδο

Μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ καί τὴν ἀποτυχία ἀνάκτησης τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ Ριχάρδος φτάνει στή Κύπρον. Γράφει χαρακτηριστικά ὁ Ἅγιος: «Τούτων δέ οὕτως ἐχόντων, ἰδού καί Ἰγκλίτερ προσβάλλει τῇ Κύπρῳ»³². Μὲ τὴν ἀφιξή του, ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ ἡγεμόνα Ἰσαακίου Κομνηνοῦ, βοηθούμενος καί ἀπὸ ἄλλους εὐγενεῖς, ὅπως ὁ Γκύντε Λουζινιάν. Στό σημεῖο αὐτὸ ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ θέση τοῦ ἁγίου Νεοφύτου ὅτι οἱ Κύπριοι ἐγκατέλειψαν τὸν Ἰσαάκιο, λόγῳ τῆς τυραννικῆς του διοικήσεως καί «θᾶπτον ἔδραμον

28. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν*, ὁ.π., σ. 405. 15 - 17.

29. Ὁ.π., σ. 406. 48 - 50.

30. Κώστα Ν. Κωνσταντινίδης, «Τὸ “Περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν” ἔργο τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου. Μία ἱστορικὴ ἀνάγνωσις», Πρακτικά, ὁ.π., σ. 539 - 540.

31. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, ὁ.π., σ. 405. 17 - 18.

32. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν*, ὁ.π., σ. 407. 77 - 78.

πάντες» πρὸς τὸν Ριχάρδο. Ἔτσι, ὁ ἀποστάτης Ἰσαάκιος «ἔρημος ἐναπομείνας λαοῦ» παρεδόθη στὸν Ἄγγλο βασιλέα³³. Σέ σύντομο χρονικό διάστημα, ὁ Ριχάρδος κατέβαλε τίς δυνάμεις τοῦ Ἰσαακίου, τὸν αἰχμαλώτισε μαζί μέ τήν οἰκογένειά του καί τὸν ἔστειλε στή Συρία, «κατακλείει σιδηροδεσμίῳ ἐν καστελλίῳ καλουμένῳ Μαρκάππω»³⁴. Ἔτσι, ἡ Κύπρος περιήλθε στήν κατοχή τοῦ Ἄγγλου βασιλιᾶ, ὁ ὁποῖος στή συνέχεια λεηλάτησε ἄγρια τό νησί καί ὁ κυπριακός λαός γεύτηκε τίς ἀνδραγαθίες τῶν Φράγκων Σταυροφόρων³⁵. Ὁ Ριχάρδος, ἀφοῦ κατέσχε τό μεγάλο θησαυρό τοῦ Ἰσαακίου καί ἀπεγύμνωσε τήν Κύπρο ἀπό τά πλούτη της, ὑπέβαλε τούς

Κυπρίους σέ πολλά δεινά³⁶.

Ἐναρξη τῆς Φραγκοκρατίας

Ὁ Ριχάρδος ὁ Λεοντόκαρδος, ὡστόσο, δέν ἐπιθυμοῦσε νά διατηρήσει μόνιμα ὑπό τή δική του ἐξουσία τήν Κύπρο. Ἀφοῦ τό νησί λεηλατήθηκε καί «ἀπέδωσε» ὅσους θησαυρούς ἦταν δυνατόν νά ἀρπαγοῦν, ὁ Ἄγγλος βασιλιάς θέλησε νά τήν ἐκμεταλλευτεῖ ἀκόμη περισσότερο γιά προσωπικό του ὄφελος καί ἄρχισε νά ἀναζητεῖ ἀγοραστές. Ἔτσι ὁ «ἀλιτήριος»³⁷, κατὰ τὸν ἅγιο Νεόφυτο, πουλάει τό νησί στούς Λατίνους Φράγκους γιά διακόσιες χιλιάδες λίτρα χρυσό³⁸.

Μέ τό σημαντικό αὐτό γεγονός τελειώνει ἡ βυζαντινή

33. Κώστα Ν. Κωνσταντινίδη, «Τό "Περί τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν" ἔργο τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου. Μία ἱστορική ἀνάγνωση», Πρακτικά, ὅ.π., σ. 543 - 544.

34. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, ὅ.π., σ. 408. 84.

35. Βλ. ὅ.π., σ. 406. 31 - 38.

36. Βλ. ὅ.π., σ. 407. 79 - 83, πρβλ. Ἀνδρέα Μιτσίδη, *Σύντομη Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου*, Λευκωσία 1994, σ. 22.

37. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Περί τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν*, ὅ.π., σ. 408. 86.

38. Ὅ.π., σ. 408. 86 - 88.

κυριαρχία στην Κύπρο και αρχίζει η Φραγκοκρατία (1192), η οποία διήρκεσε μέχρι την τουρκική κατάκτηση το 1571 και επέφερε πολλά δεινά στη Μεγαλόνησο. Πολύ γλαφυρά ο άγιος Νεόφυτος περιγράφει τι θα ακολουθοῦσε στο νησί και ποιὰ νέα δεδομένα θα ἐδημιουργοῦντο: «Διό και πολὺς ὁ ὀλολυγμός και ἀφόρητος ὁ καπνός, ὡς προείρηται, ὁ ἐλθὼν ἐκ τοῦ βορρᾶ. περί ὧν ὁ θέλων δηλῶσαι κατά μέρος, και ὁ χρόνος ἐπιλείπει». Και συνεχίζει: «Μαινομένης θαλάσσης ἐκ πολλῆς τρικυμίας και πολλῆς καταϊγίδος οὐδέν ἀποδέει νῦν τὰ τῆς χώρας ἡμῶν, μᾶλλον δέ και χειρὸν ἀγρίας θαλάσσης»³⁹. Παρά τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἅγιος λυπᾶται και θρηνεῖ γιὰ τὴν κατάσταση αὐτή και γιὰ τὰ δεινά που θὰ ἀκολουθοῦσαν, ἐντούτοις δέν ἀναφέρει περισσότερες λεπτομέρειες γιὰ τὸ περιεχόμενο τῆς φραγκικῆς δυναστείας, οὔτε

ἀναφέρεται στίς λατινικές ἐπεμβάσεις στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία⁴⁰.

Κατάληψη τῆς Κωνσταντινούπολης ἀπὸ τοὺς Λατίνους τό 1204

Παράλληλα, τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἡ κατάσταση στό Βυζάντιο ἦταν ἀπὸ κάθε ἄποψη ἄθλια. Τόσο ἐσωτερικά μέ τίς ἀτασθαλίες και τὴν κακὴ διαχείριση τῆς αὐτοκρατορίας ἀπὸ τοὺς ἀνίκανους ἡγέτες, ὅσο και ἐξωτερικά μέ τίς πολεμικές κατακτητικές ἐπιχειρήσεις τῶν Σταυροφόρων. Οἱ Σταυροφόροι ἔβλεπαν τὸ Βυζάντιο ὡς ἐχθρό, χειρότερο και ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ, γι' αὐτὸ και ἐτοιμάζαν τὴν καταστροφή του. Βρίσκοντας, λοιπόν, οἱ Φράγκοι πρόσφορο ἔδαφος ἄδραξαν τὴν εὐκαιρία και μέ τὴ Δ' Σταυροφορία ἔδωσαν ἓνα δυνατό θανάσιμο πλήγμα στό Βυζάντιο τὸ 1204⁴¹.

39. Βλ. ὁ.π., σ. 408. 88 - 93 και γιὰ περισσότερα πρβλ. Θεοδώρου Παπαδόπουλου, *Ἱστορία τῆς Κύπρου, Μεσαιωνικὸν Βασίλειον-Ενετοκρατία*, Μέρος Α', τ. Δ', ἔκδ. Ἰδρυμα Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', Γραφεῖον Κυπριακῆς Ἱστορίας, Λευκωσία 1995, σ. 543 - 559.

40. Βλ. Β. Ἐγγλεζάκη, ὁ.π., σ. 245.

41. Βλ. Ἰ. Ἀναστασίου, ὁ.π., σ. 25.

Ήταν τό πρῶτο ἰσχυρό κτύπημα ἀπό τό ὁποῖο ἡ αὐτοκρατορία, παρά τίς κάποιες ἐπόμενες ἐκλάμψεις, δέν μπόρεσε νά ἀνακάμψει ποτέ ξανά.

Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ἀποδίδει τό δυσάρεστο αὐτό γεγονός στίς ἀτασθαλίες, στά αἴσχη καί τήν ἀμαρτία στά ὁποῖα εἶχαν περιπέσει οἱ κάτοικοι τῆς Πόλης⁴². Γι' αὐτό ἀναφέρει: *«Ἡ πασῶν πόλεων ἡγεμών καί προκαθημένη καί τῇ προεδρίᾳ τετιμημένη πεπάτηται νῦν ὑπό λαοῦ ὀθνείου καί πάσχει δεινῶς καί ἀνιαρῶς», ἐπειδή «ἔχει ἐνδίκῳ δίκη Θεοῦ διά πράξεις ἀθεμίτους»⁴³.*

Μέ αὐτό τό τελευταῖο σημαντικό ἱστορικό γεγονός, ὁ Ἅγιος κλείνει τήν ἀναφορά του στά γεγονότα πού διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στήν ἱστορία, τόσο τῆς ἰδιαίτερῆς του πατρίδας, τῆς Κύπρου, ὅσο καί τῆς εὐρύτερης περιοχῆς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Περιγράφοντας ὁ Ἅγιος

ὅλα τά δεινά πού συνέβησαν, τονίζει ὅτι αὐτά ὀφείλονται στήν ἀμαρτωλή ζωή καί στήν ἀπομάκρυνση τῶν Ὁρθοδόξων ἀπό τόν Θεό. Γι' αὐτό καί τούς καλεῖ σέ μετάνοια, ὥστε νά ἐλκύσουν καί πάλι τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Συμπεράσματα

Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ἔζησε στήν πιό νευραλγική περίοδο, τόσο τῆς Κύπρου ὅσο καί τῆς εὐρύτερης περιοχῆς. Γίνεται ζωντανός μάρτυρας τῶν πολλῶν δεινῶν καί συμφορῶν πού πέρασε ὁ λαός τῆς Κύπρου. Ζεῖ τό δράμα τῆς πατρίδας του, βλέπει τήν ἐρήμωση καί τόν πόνο καί συμπάσχει γιά τά συμβαίνοντα στόν τόπο κακά. Στά ἔργα του συναντοῦμε συχνά ἀναφορές στά γεγονότα πού ταλανίζουν τούς κατοίκους τοῦ νησιοῦ, ἀλλά καί τούς Ρωμίους τῆς εὐρύτερης περιοχῆς.

42. Βλ. Αγίου Νεοφύτου του Ἐγκλείστου, *Πανηγυρική Α'*, ὁ.π., σ. 246. 930 - 948, πρβλ. καί Βενεδίκτου Ἐγγλεζάκη, ὁ.π., σ. 252.

43. Ὁ.π., σ. 301. 440 - 443.

Ίδιαίτερα στή σύντομη πραγματεία του, πού φέρει τόν τίτλο «Περί τῶν κατά χώραν Κύπρον σκαιῶν», περιγράφει ἐν συντομία τά βασικά ιστορικά γεγονότα τῆς ἐποχῆς του καί κυρίως ἀναφέρεται στήν πλέον δραματική δωδεκαετία τῆς ιστορίας τῆς Κύπρου τοῦ 12ου αἰώνα. Περιγράφει, ἐπίσης, τίς περιπέτειες τῶν Ἁγίων Τόπων καί τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους ἀπό τούς Μουσουλμάνους καί τά δυτικά βασίλεια.

Στήν ὅλη περιγραφή τῶν ιστορικῶν γεγονότων παρατηροῦμε τή διάθεση τοῦ συγγραφέα νά ἐξιστορήσει κυρίως τά δεινά τῆς Νήσου ἀπό τήν ἀνταρσία τοῦ Ἰσαακίου Κομνηνοῦ καί ἀπό τήν ἐναλλαγή κατακτητῶν, ἀλλά καί τή σαφῆ πρόθεσή του νά νουθετήσῃ

τούς συμπατριῶτες του καί νά τονώσῃ τόν πατριωτισμό τους. Γι' αὐτό καί στό τέλος τῆς πραγματείας τοῦ ἀπευθύνεται πρὸς τούς πιστούς Ὀρθόδοξους καί δεινοπαθοῦντας Κυπρίους, γιά νά τούς προσφέρει ἐλπίδα καί παραμυθία. «Δῆλον ὅτι καί ἡμεῖς εἰ μή πού πολλά τόν πανάγαθον ἱατρόν ἡμῶν παρεπικράναμεν καί πλαγίως πρὸς αὐτόν ἐπορεύθημεν, οὐκ ἄν καί αὐτός πλα-

γίως πρὸς ἡμᾶς διετέθη, σωτηριωδῶς καταπικραίνων ἡμᾶς»⁴⁴. Τέλος, αὐτό πού θέλει νά τονίσει ἰδιαίτερα ὁ Ἅγιος εἶναι ὅτι τά δεινά αὐτά ἐπιτράπηκαν ἀπό τή Θεία Χάρη, ἡ ὁποία «συγκεχώρηκε γενέσθαι δι' ἁμαρτίας ὄγκον, ψήφῳ δικαία, ἵνα ταπεινωθέντες καταξιωθῶμεν ἴσως συγγνώμης»⁴⁵.

44. Ὁ.π., σ. 408. 105 - 108.

45. Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Περί τῶν κατά χώραν Κύπρον σκαιῶν*, ὁ.π., σ. 406. 42 - 44.

Μία σπουδαία εϋχή

Έλένης Αναστασίου

Έκπαιδευτικού

5... 4... 3... 2... 1...

Φώτα, μπαλόνια,
χειροκροτήματα!

Μπήκε ό νέος χρόνος! Φωνές και πανηγυρισμοί για λίγα λεπτά κι ύστερα όλα ήσυχάζουν και αρχίζουν οί εϋχές:

- Χρόνια πολλά!
- Καλή χρονιά!
- "Ό,τι επιθυμείτε, παιδιά!
- Νά έχουμε πάντοτε ειρήνη!
- "Αχ, βρέ θεϊε, ξεχάστηκε τελείως αυτή ή εϋχή!... Πάνε πιά τόσα χρόνια κι όλο τί λέμε, μά ποτέ δέν πραγματοποιείται, είπε απογοητευμένη ή Μαριλένα. "Όλο πολέμους έχουμε. Δέν προλαβαίνει να τελειώσει στή μία χώρα και ξεκινά σέ άλλη. Καί στόν τόπο μας, σχεδόν ποτέ δέν είχαμε ειρήνη.

Χαμογελά μέ νόημα ό θεϊος και πάει να εϋχνηθεί στόν επόμενο. Η Μαριλένα τόν ακούει να λέει σέ όλους τίν ίδια εϋχή και μονολογει: «Του ξμεινε του θεϊου Κώστα ή εϋχή. "Εμαθε ή γλώσσα του και τίν λέει, χωρίς να τίν σκέφτεται...».

"Ενα μήνα αργότερα, ή Μαριλένα έχει γενέθλια. Μεγάλη σύναξη στό σπι-

τι, κλείνει τά δώδεκα και είναι σημαντικό γεγονός. Άρκετοί καλοί φίλοι και κάμποσοι συγγενείς. Είναι πολύ αγαπημένη οικογένεια, δέν μπορούσε να λείπει κάποιος θεϊος ή ξαδέρφι απ' αυτή τή γιορτή. "Εφτασε και ή ώρα τής τούρτας. Γέμισε τό σπίτι μελωδικές φωνές, έπειτα σιωπή για μερικά δευτερόλεπτα, ένα φύσημα και άμέσως ξεσπασμα φωνών και χειροκροτημάτων. Κι ύστερα όλοι περνούσαν να εϋχνηθούν ξανά και να κεραστούν. "Άκουσε όλων τών ειδών τίς εϋχές ή Μαριλένα εκείνο τό απόγευμα. Από τό «Χρόνια Πολλά!» και τό «Νά ζήσεις!», μέχρι τό «Καλή επιτυχία στα μαθήματα!» και τό «Μία καλή τύχη να έχεις!». Σε όλες απαντούσε μέ τό πλατύ της χαμόγελο και ένα εγκάρδιο «Εϋχαριστώ». Ό θεϊος της ό Κώστας φρόντισε να μείνει τελευταϊος. "Αν και στεκόταν κοντά της τίν ώρα πού εσβηνε τά κεράκια, άφησε όλους τούς άλλους να περάσουν μπροστά του για να χαιρετήσουν τίν εορτάζουσα. "Όταν έφτασε, λοιπόν, ή σειρά του, τίν πήρε άγκαλιά (τής είχε φοβερή άδυναμία τής ανιψούλας του), τής έδωσε ένα φιλί στό μέτωπο και τής είπε:

- Χρόνια πολλά, μικρούλα μου! Νά έχεις πάντοτε ειρήνη!

- Άντε πάλι! Έντάξει, είπαμε, δέν πάνε καλά τά πράγματα στόν κόσμο σχετικά μ' αυτό τό θέμα, αλλά έγώ δέν είμαι σέ πόλεμο γιά νά μου εύχεσαι νά έχω ειρήνη.

- Σωστό! Δές έσύ τούς καλεσμένους σου, πέρασε καλά, καί γι' αυτό θά μιλήσουμε, όταν τελειώσει ή γιορτούλα σου.

Τῆς έσκασε πάλι αυτό τό όλο νόημα χαμόγελο, πού θυμόταν νά είχε δεί καί τήν Πρωτοχρονιά στά χείλη του καί πῆγε καί κάθισε μέ τούς μεγάλους στό σαλόνι.

Πῆγε πολύ άργά μέχρι νά αποχωρήσουν όλοι οί φίλοι τῆς Μαριλένας. Είχαν ἤδη φύγει καί οί περισσότεροι συγγενείς, γιατί τά παιδιά τους άρχισαν νά νυστάζουν. Στούς λίγους πού απέμειναν ἦταν καί ή οικογένεια τοῦ θείου Κώστα. Αὐτός είχε παιδιά κοντά στήν ηλικία τῆς Μαριλένας καί ἦταν άχώριστοι. Δέ θά έφευγαν από τό πάρτι τῆς άγαπημένης τους ξαδέρφης πρίν διαλύσει τελείως... Τώρα ή μαμά καί ή θεία άρχισαν νά μαζεύουν τά λερωμένα πιάτα καί τά περισσεύματα τῶν φαγητῶν καί τῶν γλυκῶν, τά ξαδέρφια τῆς Μαριλένας περιεργάζονταν τήν καινούργια τηλεόραση μέ τόν πατέρα της κι έτσι ό θείος βρῆκε τήν εύκαιρία νά κουβεντιάσει μέ τήν άγαπημένη του άνιψιά.

- Πῶς νιώθεις, μικρή;

- Έ, όχι καί μικρή πιά! Είμαι στά δώδεκα, σημαδιακή ηλικία.

- Έχεις δίκαιο! Πῶς νιώθεις, λοιπόν... μεγάλη;

- Πολύ όμορφα. Πέρασα ώραία καί χάρηκα πού είχα τόσους πολλούς καλεσμένους. Καί μου έδωσαν τόσο ξεχωριστές εύχές. Μακάρι νά γίνουν όλες πραγματικότητα.

- Σοῦ τό εύχομαι μέσα από τήν ψυχή μου. Τή δική μου εύχή τήν θυμάσαι;

- Ά, ναι! Πῶς νά μίν τήν θυμάμαι; Όλο αυτή μās λές, άπάντησε γελώντας.

- Ναι, όλο αυτή λέω, γιατί τήν θεωρῶ πολύ σημαντική.

- Είμαι σημαντική, αλλά τυπικά τήν λέμε πλέον. Άφου τώρα έμεις δέν έχουμε πόλεμο. Κι εξάλλου, ποτέ δέν υπάρχει σέ όλο τόν κόσμο ειρήνη.

- Μά δέν έννοῶ μόνο αυτή τήν ειρήνη. Αὐτή δέν είναι δική μου δουλειά. Είμαι στό χέρι τῶν άρχηγῶν τῶν κρατῶν καί τοῦ στρατοῦ. Μακάρι ό Θεός νά τούς φωτίζει νά τήν διατηροῦν, αλλά έγώ, έσύ, όλοι μας έχουμε εύθύνη γιά τή δική μας ειρήνη καί τήν ειρήνη τῶν γύρω μας.

- Δέ σέ καταλαβαίνω, θείε.

- Μιλῶ γιά τήν ειρήνη στήν καθημερινή μας ζωή, Μαριλένα μου. Κάθε μέρα στίς ειδήσεις βλέπουμε συμπλοκές, βία στά

γίπεδα, ακόμα και φόρους. Παντού γύρω μας ακούμε για καβγάδες, μικρούς ή μεγάλους, μεταξύ συγγενών, συμμαθητών, γειτόνων. Όλ' αυτά τί είναι; Πόλεμος δέν είναι κι αυτά; Έχουμε ειρήνη έτσι; Όχι βέβαια... Άμα οί άνθρωποι δέν είναι αγαπημένοι μεταξύ τους, δέν υπάρχει δικαιοσύνη, ένότητα, πώς θά έχουν ειρήνη; Αιτά τά καθημερινά πού δέν τά υπολογίζουμε είναι ό μεγαλύτερος πόλεμος. Πόλεμος του κακού έναντίον του καλού. Άρα, χρειάζομαστε τήν ειρήνη ανά πᾶσα στιγμή.

- Έτσι όπως τά λές..., έχεις δίκαιο.

- Κι έπειτα; Είναι και ή έσωτερική μας ειρήνη. Είμαστε ειρηνικοί μέσα μας, ήρεμοι, γαλήνιοι, πράοι; Άν συμβαίνουν όλα αιτά γύρω μας, αν κι έμεις είμαστε τσακωμένοι μέ κάποιον δικό μας, πώς μπορούμε νά έχουμε ειρήνη;

- Τελικά ή ευχή σου, θείε, είναι ή πιο εύστοχη και ή πιο χρήσιμη και ή πιο σημαντική. Πάντοτε και σέ όλους χρειάζεται ή ειρήνη!

- Και ή Έκκλησία θεωρεί τήν ειρήνη ως ένα από τά μεγαλύτερα αγαθά. Έχεις προσέξει ότι στην αρχή κάθε Θείας Λειτουργίας, αλλά και σέ αρκετά άλλα

σημεία της, αναφέρεται ή ειρήνη.

- Έ, δέν καταλαβαίνω και πολλά αρχαία, αλλά ή αλήθεια είναι ότι ακούω τί λέξη «ειρήνη» αρκετές φορές, κάθε φορά πού πηγαίνω έκκλησία.

- Έπειδή βρίσκεται σέ πάρα πολλούς ψαλμούς και ύμνους, αλλά και στίς παρακλήσεις μας προς τόν Κύριο.

Έμεινε για λίγο σκεφτική ή Μαριλένα κι έπειτα τράβηξε τό θείο της από τό χέρι, πήγαν μέχρι τήν πόρτα πού χωρίζει τήν κουζίνα από τό σαλόνι και είπε φωναχτά για νά ακούσουν όλοι:

- Νομίζω τά δωδέκατά μου γενέθλια θά μου μείνουν άξέχαστα. Και γιατί μου κάνατε ένα τόσο μεγάλο πάρτι, μαμά και μπαμπά, και σᾶς εύχαριστώ γι' αυτό, αλλά και γιατί σήμερα έγινα πιο σοφή, έμαθα κάτι πολύ σπουδαίο. Και τώρα θέλω νά χαρίσω και σ' έσᾶς κάτι για αντίλλαγμα. Θά σᾶς χαρίσω μία σπουδαία ευχή.

Οί υπόλοιποι άφησαν ό,τι έκαναν, κοίταξαν πρώτα ό ένας τόν άλλο άπορημένοι, κι έπειτα σταμάτησαν τά βλέμματά τους πάνω στή Μαριλένα, περιμένοντας τί θά πει παρακάτω.

- Νά έχετε πάντοτε ειρήνη!!!, τούς είπε κι έκλεισε τό ένα μάτι στό θείο τῆς τόν Κώστα, πού στεκόταν δίπλα της και τήν καμάρωνε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

«ΤΟ ΦΩΣ»

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΝΕΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

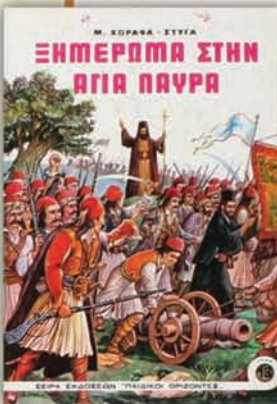
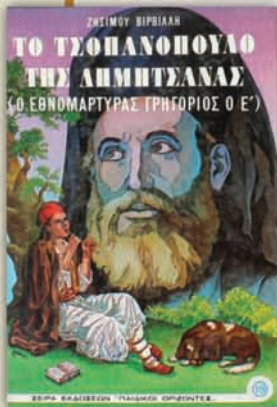
«Οί λογισμοί καθορίζουν τή ζωή μας.
Βίος καί διδαχές τοῦ γέροντα Θαδδαίου τῆς Βιτόβνιτσα»

Μέσα ἀπό τό καινούργιο αὐτό βιβλίο τῶν ἐκδόσεων «Ἐν Πλῶ» σκιαγραφεῖται ἡ χαριτωμένη βιοτή ἑνός μεγάλου Σέρβου ἀσκητῆ τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ὁ γέροντας Θαδδαῖος ἀναζήτησε τήν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι εἰρήνη καί χαρά. Βίωσε καί διδάξε, μέ τό παράδειγμά του, τήν εὐλογία νά ἐπιλέγει κανεῖς τή στενή ὁδὸ τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Οἱ διδαχές του γιά τούς λογισμούς, τήν οἰκογενειακή ζωή, τήν

ταπεινώση, τήν ὑπηρεσία πρὸς τόν συνάνθρωπο, τόν μοναχισμό, τή μετάνοια, τήν προσευχή, τήν ἀγάπη, τόν πνευματικό ἀγώνα, τήν πίστη καί τήν ἐσωτερική εἰρήνη, ἀποτυπώνονται μέ ἀπλά καί μεστά λόγια χάριτος στό παρόν σύγγραμμα πρὸς ὠφέλεια πνευματική.

«Ὅλα τά πράγματα ἐδῶ σ' αὐτό τόν κόσμο, κάθε καλό καί κάθε κακό, προέρχονται ἀπ' τούς λογισμούς μας. Οἱ λογισμοί καθορίζουν τή ζωή μας. Ἐάν εἶναι ἡσυχιοί, πράοι καί ἀπλοί, ἡ ζωή μας θά εἶναι ἴδια καί θά ἔχουμε εἰρήνη μέσα μας· εἰρήνη πού θά ἐκπέμπεται ἔσωθεν καί θά ἐπηρεάζει τά πάντα γύρω μας· τούς ἀνθρώπους, τά ζῶα, ἀκόμα καί τά φυτά. Τέτοιος εἶναι ὁ “μηχανισμός τῶν λογισμῶν”, πού παράγει λογισμούς διά τῶν ὁποίων ἐπηρεάζουμε ὅλους τούς ἄλλους ἀνθρώπους. Καί ὅλοι περιμένουν ἀπό ἐμας εἰρήνη, παρηγοριά, ἀγάπη καί σεβασμό...» (γ. Θαδδαῖος).

Τό Βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου «Τό Φῶς», φέρει εἰς γνώση τοῦ κοινοῦ ὅτι διαθέτει πρὸς πώληση παλαιές καί νέες ἐκδόσεις χριστιανικῶν βιβλίων, ὀπτικοακουστικῶν μέσων θρησκευτικοῦ περιεχομένου (cd, dvd), καθὼς καί ὅλων τῶν εἰδῶν ἱερά σκεύη καί ἐκκλησιαστικά χειροτεχνήματα.

Θά θέλαμε, ἐπίσης, νά σᾶς ἐνημερώσουμε ὅτι ὀρισμένα βιβλία πωλοῦνται σέ εἰδικές προσφορές.

Προσφορά τοῦ μήνα:

«Οἱ Παιδικοί Ὅριζοντες»,
σειρά παιδικῶν βιβλίων
στήν τιμὴ τῶν €3 ἕκαστο.

Διεύθυνση:

Βιβλιοπωλεῖο

Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου «Τό Φῶς»
Ἀδαμαντίου Κοραῆ 20 - 26.

Τ.Θ. 21130, 1502 Λευκωσία

Τηλέφωνο: 22430301, 22344309

Φάξ: 22343122

E-mail: fos@iak.org.cy

